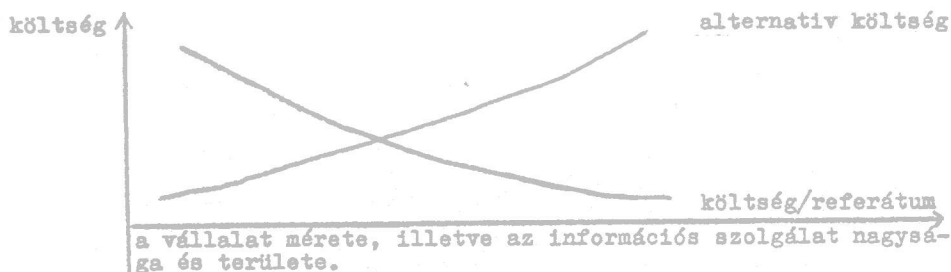

Egy tájékoztató szolgálat gazdaságosságának megítélésénél fel kell tételeznünk egy bizonyos "alternatív költséget", mellyel a szolgálat hiánya járna. Ezt mutatja az alábbi ábra:

Általában a decentralizált tájékoztató szolgálat gazdaságossági szempontból előnytelenebbnek látszik, mint a centralizált.

N.L.GRAM a tájékoztató szolgálat automatizálásának lehetőségeiről beszélt. A gépi regisztrálás - minden költséget figyelembe véve - 100 \$ körül van dokumentumonként, az évi anyagban való visszakeresés egy témára vonatkozóan 200 \$-ba kerül, retrospektív keresés 650 \$-ba /1958-tól/. Érdemes ezzel egybevetni azt a tényt, hogy egy amerikai számítás szerint egy műszaki-tudományos cikk átlagosan 20 000 \$ költséggel jár, a költségeket attól a pillanattól számítva, hogy a kutató megkezdte tanulmányait, egészen a cikk megjelenéséig. P.F.

...o...

P O L Y Ó I R A T S Z E M L E

001.4

Kulcs-szó gyűjtemény a nukleáris technika mechanizált dokumentációjához. - /Un répertoire de mots-clés pour la documentation mécanisée dans le domaine de la technique nucléaire/ - ROLLING, L. - Bulletin des Bibliothèques de France, 1.sz. 1963.jan. 11-25.p.

A Tájékoztató és Dokumentációs Központ /Le Centre d'information et de documentation/ és az EURATOM dokumentáció létesítését határozták el. Gyűjtőkörük az atomfizikára, a reaktorok technológiájára és a kapcsolódó tudományágakra terjed ki. Jelenleg több mint 200 000 cikket, jelentést stb. tartanak nyilván, az évi növekedés kb. 40 000 tájékoztatási egység.

A nagy tömegű anyagot hagyományos módon sem feldolgozni, sem utánkeresni nem lehet. Nagy kapacitású elektromos rendezőket, keresőket állítanak be, melyekhez viszont egységes jelrendszerre van szükség.

ség. Kulcs-szó jegyzéket állítottak össze, a thesaurus-t. A kulcs szavak három fő csoportja: 1. általános fogalmak, 2. anyagnevek, 3. tulajdonnevek, összesen 4400 szó. Az előző, hasonló jellegű kiadványok, pl. a Nuclear Science Abstracts gyűjteménye, jóval terjedelmesebbek. A thesaurus nem tartalmaz szinonimákat, és egyes fogalmakat kombinációval lehet kifejezni. A szavakat szakcsoportok szerint állították össze, a keresést betűrendes mutató könnyíti meg.

Grafikonokkal megvizsgálták az egyes szavak használatát. Megállapították, hogy 8,8-12 szó kell egy-egy dokumentum analizálásához. A thesaurus még tökéletesítésre, kiegészítésre szorul s az új kifejezésekből már pótgjegyzéket adtak ki. F.M.

001.4:002+659.24

A dokumentációs terminológiáról és a dokumentációs szótár szerkesztésének munkálatairól. - /O terminologii dokumentacynej i prachach nad slovníkem/ - CHOROSZUSZYNA, J. - Aktualne problemy informacji i dokumentacji, 2.sz. 1963.márc.-ápr. 1-6.p.

A cikk nemzetközi elemzések tapasztalatai alapján ismerteti a dokumentáció és információ fogalmának definícióját. Mint minden új tudományág, a dokumentáció és információ is, szak kifejezési nehézségekkel birkózik. Ezt illusztrálja az a tény, hogy a dokumentációs terminológia terén maga a dokumentáció és információ fogalma sem egyöntetű. A szerző válaszolja e két fogalom történelmi kialakulását és az egyes országokban használatos meghatározásokat. Kitér a magyar szakirodalmi kérdésre is. Lengyel vonatkozásban hivatkozik az MT. 1960. évi határozatára.

A dokumentációs szaknyelv kialakítása és egységesítése szorosan összefügg a dokumentációs szótár kiadásával. A nemzetközi dokumentációs szövetség tervbevette egy ötnyelvű szótár szerkesztését. Eddig elkészült az angol és német rész. Lengyelországban 1949 óta folynak szótárszerkesztési munkálatok. Jelenleg egy országos szintű bizottság koordinálja az előkészületeket.

A befejező rész rövid összefoglalást ad a Nemzetközi Szabványügyi Bizottság szótárszerkesztési munkamódszeréről. B.J.

002:608.3

A műszaki területek szabadalmi dokumentációjának felépítése. - /Ausbau der Patentdokumentation für technische Gebiete/ - MEYER, E. - Dokumentation Fachbibliothek Werksbücherei, 11.k. 5.sz. 1962/3.jun.-jul. 173-176.p.

1958 óta a Német Szövetségi Köztársaságban Szabadalmi Dokumentációs Bizottság működik 15 albizottsággal. Az NSZK-beli bizottság tagja a Nemzetközi Szabadalmi Hivatalnak. Ennek a nemzetközi szervezetnek jelenleg 14 tagja van /Magyarország nem tag/ és többek között a szabadalmi dokumentáció megoldásán fáradoznak. A szabadalmi dokumentáció nehézsége, hogy miközben a műszaki tudományok egészét fi-

gyelik, ugyanakkor a legfinomabb eltéréseket is számon kell tartaniok az egyes iparágakon belül. Előnye viszont a többi dokumentációs ágazat munkájával szemben, hogy kizárólag egyetlen szempont szerint kell a feltáró munkát elvégezni. Nevezetesen a szabadalmak, találmányok ujdonságát kell a dokumentációban feltárni. Ez az "előny" azonban még sok nehézséget rejt magában: a bejelentett szabadalmak zöme a régebbi konstrukciókat, eljárásokat új, lényeges változásokkal egészítik ki, azaz a már meglévő szakirodalom olyan vonásokkal, fogalmakkal bővül, amelyeknek még nincs irodalma. Sz.T.

002:62

A műszaki dokumentáció.- I.sz.- /Die Dokumentation in der Technik/ - SATTELBERG, K. - Technische Rundschau, 55.k. 4.sz. 1963.jan. 25. 53-55.p.

A műszaki dokumentáció jelentősége évről-évre növekszik. Ezt bizonyítják a világ két vezető hatalmának - a Szovjetunióé és az USA-nak - e téren megfigyelhető jelentős ráfordításai is.

A Deutsche Gesellschaft für Dokumentation meghatározása szerint "Dokumentálni = a dokumentumokat rendszeresen összegyűjteni, feltárni és használhatóvá tenni. Ez a tevékenység a dokumentáció."

A szakirodalom ugrásszerű és állandó növekedése a tudós és a mérnök számára nélkülözhetetlenné tette a dokumentációt. A vállalatoknál és intézményeknél működő dokumentációs irodák /Dokumentationsstellen/ "direkt" és "indirekt" referáló tevékenységet folytatnak. Az utóbbi esetben a különféle referáló lapok anyagát dolgozzák fel és tessik hozzáférhetővé.

A dokumentációs irodák két legfontosabb munkaeszköze és egyben terméke: a feldolgozási kartonok, melyek formáját és tartalmi követelményeit szabványok írják elő, valamint az utóbbi időben egyre nagyobb tért hódító, különböző lyukkártyarendszerek. B.M.

002:62

Műszaki dokumentáció.- II.r.- /Die Dokumentation in der Technik.-II./ - SATTELBERG, K. - Technische Rundschau, 12.sz. 1963.márc. 22. 41-45.p.

A dokumentációs eszközök egyik jelentős csoportját képezik a mikrofotográfia és a különféle sokszorosítási eljárások számos terméke. A mikrofilmek tárolása tasakokban a legcélszerűbb, meghosszabbítja élettartamukat, azonkívül könnyebben is kezelhetők.

Az üzemi dokumentációs iroda dokumentumainak besorolására az ETO, ezenbélül a szabványoknál a saját osztályozási rendszer ajánlható. A különböző dokumentum-típusok tárolásának és nyilvántartásának legésszerűbb módjait ismerteti: nagy szerepük van a különféle jeleknek, számoknak és a színes katalógus céduláknak a gyors visszakeresés szempontjából.

Az üzemi dokumentációs részleg munkaerőszükségletét a vállalat

intézet nagysága szabja meg, a tendencia emelkedő a szakirodalom gyors növekedése miatt.

Végezetül a dokumentációs osztály legcélszerűbb szervezeti felépítését ismerteti. B.M.

002/430.1/

Dokumentációs Intézet.- /Institut für Dokumentationswesen/ -
DRAHEIM, H. - Allgemeine Vermessungs-Nachrichten, 70.k. 2.sz. 1963.
febr. 52.p.

1961-ben alapították a Max Planck Társaság /Frankfurt am Main/ mellett működő Dokumentációs Intézetet. /Institut für Dokumentationswesen/. Feladata a Német Szövetségi Köztársaság dokumentációs intézményeinek koordinálása és a nemzetközi együttműködés. Ennek megfelelően az Intézet nem kutató, hanem tervező és szervező munkát végez. Sz.T.

002.001.8:664.14

dr.FALVAI Alfréd: A szakirodalom és a szakmai dokumentáció üzemi hasznosítása a cukoripar fejlesztésére.- Cukoripar, 1963. 9.sz.
261-264.p.

002.513.5

Aktuális fejtegetések a tudományos tájékoztatásról.- /Les développements actuels de l'information scientifique. Rapport de la National Science Foundation/ - A Nemzeti Tudományos Alap /National Science Foundation - NSF/ jelentése - Informations - UFOD, 5.sz. 1963.máj. 3-42.p.

Az Egyesült Államokban működő Nemzeti Tudományos Alap tájékoztató-szolgálati hivatala - OSIS - beszámolt a szenátusnak a tudományos tájékoztatás terén végzett munkájáról.

A II. világháború után igen meggyorsult a fejlődés ritmusa. A tájékoztatásnak is lépést kell tartania vele, de ez csak a meglévő módszerek javításával és az egyre nagyobb mérvű gépesítéssel érhető el. Az NSF támogatja, irányítja, koordinálja egyes intézmények ez irányú kutatómunkáját. Nemcsak a rutinos folyamatok gépesíthetők, hanem kivonatolás, összefoglalás, az adatok különböző szempontu csoportosítása is. A gépi fordítással már 10 éve foglalkoznak, de még nem értek el kielégítő eredményt.

A kérdés elemzését a tájékoztató szervek, - állami vagy magán intézmények, testületek vizsgálatával kell kezdeni. Hogyan jut el a tájékoztatás a felhasználóhoz milyen a visszahatása, cirkulációja. Tájékoztatás szempontjából megkülönböztetünk elsődleges és másodlagos kiadványokat. Mind a közlők, mind a felhasználók súlyos problémákkal küzdenek /anyagi, mennyiségi, nyelvi stb./ F.M.

002.513.5:651.838.6

Információvisszanyerés műszaki reportokból Termatrex berendezés segítségével. - /Information retrieval from technical reports using Termatrex Equipment/ - MOUNT, E. - Special Libraries, 54.k. 2.sz. 1963.febr. 84-89.p.

Hiradástechikai nagyüzem több mint 10 000 saját és néhány ezer idegen forrásból származó kutatási jelentést tartalmazó gyűjteményének mechanizált feltárásához megfelelő rendszert kerestek. Három szempontot kellett szem előtt tartani: 1. a dokumentumok jellemzőinek száma korlátlan lehessen; 2. a berendezést maga a könyvtári személynzet könnyen és gyorsan kezelhesse; 3. a költségek mérsékelt szinten maradjanak. A Termatrex típusu optikai lyukkártyaberendezést választották. Az ehhez használt 22 x 27 cm-es speciális műanyag lapok jelmezében 10 000 jelhely van. Ez a viszonylag nagy pontsűrűség precíz perforáló és leolvasó berendezést igényel. A saját reportokból átlag 25, az idegenekből 20 vezérszót emelnek ki, de számuk nincs korlátozva. A kártyákra a vezérfogalmak géppel írhatók. A perforator egyszerre 20 kártyát lyukaszt. A vezérszavak megalkotásánál az egyszerű definiálás szempontja a döntő; komplex szóképeket is használnak; nem erőltetik az egyszerű vezérszavakat. A berendezés költségei: Termatrex perforator és leolvasó 1400 dollár, Termatrex lapok darabja 25 cent, tároló a lapokhoz 45 dollár. O.G.

002.513.5:669

Információvisszakeresés a Western Reserve University-nél. - /Information retrieval at Western Reserve University/ - BELZER, J. - Elektronische Datenverarbeitung, 1.sz. 1963. 4-8.p.

Az egyetem mellett létesített dokumentációs kutatóintézet metallurgiai tájékoztató szolgálatot tart fenn. Az információkeresést GE 225 számítógéppel végzik. Évente mintegy 3000 folyóirat 35 000 cikkét dolgozzák fel. Nyolcvan referáló - valamennyien jól képzett szakemberek - végzi a dokumentumok feltárását. U.n. távirati stílusú referátumokat készítenek, melyek megfelelően választott descriptorokból és azok egyértelműségét biztosító indikátorokból állanak. A referátumokat gépi uton átkódolják, majd mágneses szalagra teszik át. Jelenleg mintegy 90 000 dokumentum referátumait tárolják nyolc szalagon. A megválaszolandó kérdéseket szintén szakértők dolgozzák fel és kódolják át. A gép egyetlen menetben 25-30 kérdés válaszait tudja keresni. Mivel a teljes gyűjtemény átkutatása kb. 8 órát igényel, egy-egy kérdés gépi megválaszolásának ideje átlag 20 perc. A szelektálás eredményeként a vonatkozó dokumentumok azonossági számait kapják. E dokumentumanyagból szakértők válogatják ki azokat, amelyek a feltett kérdésre reális értékű informatív anyagot tartalmaznak s csak ezt adják át az érdeklődőnek. O.G.

002.65.011.56

Az automata dokumentáció kérdései a gyakorlatban. - /Probleme der automatischen Dokumentation in der Praxis/ - MEYER-UHLENRIED, K.H. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 2.sz. 1963.jun. 76-86.p.

Az EURATOM/CETIS dokumentációjában évi 200 000 dokumentum gyarapodásával és napi 140 irodalomkutatói igényrel számolnak. Automata rendszerük alapja az IBM 1401 gép.

A feldolgozásra kerülő adatok 7 csoportja: osztályozás; szerző, testületi szerző; cím, címfordítás; impresszum adatok, sorozati cím; másodlagos leltérek; referátum; tárgyszavak. Az átlagban 750 alfanumerikus jelből álló dokumentum leírásából óránként 8-10 kerül lyukasztásra, feldolgozásra. /Ez dokumentumonként átlag 20, maximum 30 lyukkártyát jelent./ A rendezés percnként 550-600 kártya sebességgel történik, ami óránként kb. 1000 bibliográfiai tételt jelent.

Visszakeresésnél az alábbi eredményt érték el 15 000 feldolgozott dokumentum alapján: 15 egyidejű keresésre feladott kérdés /ez 50 szó/ megválaszolása 92 percig tartott, 288 adat eredménnyel. /Ebből 28 perc volt a kérdéseknek megfelelő dokumentumok hivatkozási számainak kikeresése, 27 perc a teljes bibliográfiai adatok kiírása, 22 perc a kérdéseknek megfelelő indexek összeállítása, és 15 perc a teljes válaszok kinyomtatása./

B.S.

016:019.954

A vállalati tájékoztatással foglalkozó irodalom szemléje és értékelő bibliográfiája I. - /Literaturbericht und kritische Bibliographie zum betrieblichen Informationswesen I./ - MERTENS, P. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 2.sz. 1963.jun. 101-113.p.

A címben körülírt tárgykörben az alábbi kérdések irodalmát tekintik át /zárójelben az ismertetett dokumentumok száma/:

- A mindenre kiterjedő tájékoztatás jelentősége a vállalat szempontjából. /14/
- Általános összefoglaló művek /17/
- Keresztmetszetvizsgálatok /16/
- Munkatapasztalatok, a tájékoztatási szervek egyes munkamódszerei /17/
- A vállalati tájékoztatási igények elemzése /9/
- Referátumkészítés /2/
- Folyóíratkörözés /6/
- Iktatás és archivum /6/
- Tájékoztatás speciális vállalatoknak és a vállalati feladatok /5/
- Az információs részlegek együttműködése /10/
- Költségek és gazdaságossági kérdések /8/
- Vállalaton belüli tájékoztatás /10/
- A vállalati dolgozók tájékoztatása a szociális intézkedésekről a vállalaton belül /6/
- Az általános vállalati hírközlő hálózat /7/.

B.S.

025.173

A másodpéldányok, felesleges nyomtatványok és hiányos folyóiratok problematikája. - /Problematika dubletow, drukow zbednych i cząsopism szcztakowych/ - OZÓG, J. - Przegl.Biblioteczny, 31.k. 1.sz. 1963.jan.-márc. 21-28.p.

Lengyelországban a kérdés rendezésével már a háboru előtt is foglalkoztak. Ezenleg, a könyvtárak stabilizációja következtében ez a probléma ismét időszerűvé vált.

A megoldást sürgeti:

1. A másodpéldányok és felesleges nyomtatványok nagy mennyisége /pl. ezek száma csak az egyetemi könyvtárakban meghaladja az 500 000 példányt/.

2. A könyvtárak helyiség és személyi feltételei. Legtöbb könyvtárban ezek hiányában nem tudják feldolgozni az anyagokat.

3. A szóban lévő anyagok országos cseréje csökkenő tendenciája. A problémát már több konferencián megvitatták. A rendezés módját illetően az egyes könyvtárak véleménye eltérő.

A szerző egy országos gyűjtő-raktár létesítését javasolja és a csere elősegítésére egy központi katalógus kiadását tartja szükségesnek.

4. A hiányos folyóiratoknál feladat azok kiegészítése és egyesítése. Ezt az akciót a könyvtárak nagyobb része a Nemzeti Könyvtár folyóirat katalógusa alapján tartják elvégzendőnek.

A szerző felveti a hiányos folyóiratok egyre növekvő mennyiségével kapcsolatos probléma megvizsgálását is. Bné

025.2:021.6

Szerzeményezési együttműködés Európa néhány országában és az Egyesült Államokban. - /La collaboration en matiere d'acquisition d'ouvrages dans quelques pays d'Europe et aux États-Unis/ - RASUMOVSKY, M. - Bulletin des Bibliothèques de France, 4.sz. 1963.ápr. 161-174.p.

Könyvtáros körökben sokat vitatott kérdés a szerzeményezési munka kooperációja. Néhány országban már többé-kevésbé megvalósították, másutt most kezdik megérteni a jelentőségét.

Régen a könyvtárak általános gyűjtőkörűek voltak, ma már egyre inkább specializálódnak. Az Egyesült Államokban pl. a Library of Congress kezdeményezésére az u.n. Farmington Plan szerint 271 tudományágat állapítottak meg s gyűjtésüket 60 könyvtár között osztották fel. Az NSZK-ban a Deutsche Forschungsgemeinschaft által felosztott 107 szakcsoportot 25 könyvtár gyűjti. Az együttműködést megszervező intézmények általában anyagi téren is fontos szerepet játszanak. Az NDK-ban felsőbb hatóságok szervezték meg a kooperációt s az adott devizát terv szerint osztják fel. A Szovjetunióban az 1959. évi könyvtárfejlesztési dekrétum óta ezen a téren is történt intézkedés, főleg egyes vidéki centrumok könyvtárai és a leningrádi könyvtárak között. Legtöbb európai országban a periodikák megrendelése

terén keresik először az együttműködést, ezzel szemben a Farmington Plan eddig elhanyagolta a periodikákat. Megállapítható, hogy a decentralizálás általában kedvezően hat a tájékoztatási munka fejlődésére.

Már nemzetközi együttműködésre is van példa: a Scandia Plan a skandináv országok könyvtárait fogja össze, de még csak egyes speciális gyűjtemények esetében. Általánossá tételéhez először is össze kellene állítani az azonos jellegű könyvtárak jegyzékét.

/Az előadás elhangzott a Könyvtárosok Nemzetközi Szervezete Tanácsának 28. ülésén. Bern, 1962. augusztus 27-31./ F.M.

025.2:651.47

Leltári szám mellett és ellen. - /Accession numbers: pro and con/ - FREED, J. - Special libraries, 54.k. 4.sz. 1963.ápr. 199.p.

A leltári szám léte annyira kézenfekvő, hogy egyáltalán nem tűnik problémának, ill. a nemleges kérdésfeltevés anatómiájának látszik.

Az utóbbi évek irodalma p e r s e alapon vette tudomásul a kérdést, de a gyakorlatban a leltári szám használatát illetően változás vehető észre - bármilyen néven is nevezik. - Ez a jelenség elsősorban a gépek könyvtári gyakorlatban való alkalmazásával kapcsolatos. Bizonyos mértékig úgy tűnik, hogy a "régimódi" kifejezés a leltári számra alkalmazható.

Az alábbi cikkek bemutatják a különféle típusú és méretű könyvtárak felfogását a leltári szám alkalmazásának kérdésében, a célból, hogy a végső következtetés levonása helyett bemutassák a különböző véleményeket. D.É.

025.2:651.47

Leltári szám: nem. - /Accession numbers - no/ - ERICH, E. - Special Libraries, 54.k. 4.sz. 1963.ápr. 199-200.p.

Katonai könyvtárakban a könyvtári személyzet csekély száma miatt a könyvtári nyilvántartások a minimálisra szorítkoznak. A könyvek és periodikák rendelésével, nyilvántartásával kapcsolatos munkák még a leltári szám alkalmazása nélkül is bőségesek.

Következő a gyakorlatuk: az egy tételben beérkező könyvek /bizonyos mennyiségig, 100-ig/ ugyanazt a számot kapják, majd készítenek egy u.n. beérkezési jelentést, amelyen a könyvek, kiadványok elismervényszámmal vannak ellátva /számozás táblázat alapján történik/. Valamennyi megrendelt könyv beérkezése esetén maga a számla a jelentés, részleges beérkezés esetén egy külön jegyzék készül jelentés céljára. Az elismervényszámot azután bevezetik az elismervényjegyzékbe, amelyik az állományból elveszett vagy kivont példányokat is tartalmazza. D.É.

025.2:651.47

Leltári szám egy egyetemi könyvtárban. - /Accession numbers in a university library/ - CORN, P.B. - Special Libraries, 54.k. 4.sz. 1963.ápr. 200-202.p.

New Mexico Állami Egyetemi Könyvtárában megalapítása óta alkalmaznak leltári számot. Nem minden beszerzett kiadvány kapja meg. Leltári számot kapnak: monografikus kiadványok, sorozatok kötött formában megjelenő kötetei, folyóiratok bekötött évfolyamai /az egyes füzetek nem/, évi reportok, évkönyvek. Egyéb nem könyvformájú kiadványt, mint filmkocka és szalag, mikrokártya, térkép stb. nem látnak el leltári számmal. Az állományból törölt kiadvány leltári száma elhal.

A leltári számot a könyv címlapja után következő lapra bélyegzik, valamint egy táblára a gyarapodás nyilvántartása céljából, a raktári nyilvántartási cédulára, és a kölcsönzési kártyára. A leltári számok alapján közlik a havi statisztikai kimutatásokat is.

A jelen gyakorlatot a jövő fejlődése szempontjából nézve, a kép a következőképpen alakul: a leltári szám elsőrendű funkciójában az azonosítás abszolút mérvű eszköze: használata elsősorban a kölcsönzési gyakorlatban érvényesül. Másodszorban az állomány mennyiségi felmérését szolgálja. Harmadszorban - bár nem rendszeresen - módot nyújt annak a megállapítására, hogy egy könyvet vagy periodikát mikor katalogizáltak.

A leltári szám használatának sok előnye mellett szól. Csak a kölcsönzési rendszer esetleges változtatása, vagy a növekvő munkák csökkentése vezethetne a leltári szám alkalmazásának elavulásához.

D.É.

025.2:651.47

Leltári szám használata könyvtári gépi rendszereknél. - /The use of accession numbers in library machine systems/ - RICHARDSON, H. - Special Libraries, 54.k. 4.sz. 1963.ápr. 202-204.p.

Egy 1959-ben közzétett felmérés /Library Journal, 1959.ápr.1./ kimutatja, hogy a könyvtárak fele vezet leltárkönyvet, többségük keresi a lehetőséget megszüntetésére, vagy a leltári funkció más feljegyzési formájának megoldására.

Ez utóbbi irányzat ellenkezője tapasztalható a szakkönyvtárakban, különösen a gépi rendszerek, információ visszakeresés vagy integrált könyvtári rendszerek alkalmazása esetében, mert egy leltári ill. periodika szám a leggazdaságosabb identifikálási eszköz a lyukkártya vagy hangszalag használatánál.

A National Science Foundation által kibocsátott "Nonconventional Technical Information Systems in Current Use" c. kiadvány és kiegészítő kötetének elemzése azt mutatja, hogy az információ visszakereső rendszereket csak nagyon speciális dokumentum gyűjteményeknél alkalmazzák, és ezek közül 35-ből 23 leltári számot vagy periodika számot használ.

A reportokat központilag kezelő szervezetek ugyancsak leltári, ill. sorozati számot használnak a reportok lokalizálására /az Armed Services Technical Information Agency AD jelet és számot, a NACA N jelet és évenként megújuló számozást/.

A leltári szám adta lehetőségeket az integrált rendszerek használják ki, vagyis amikor a könyvtári munkafolyamatok nagy részét mint kölcsönzés, rendelés, visszakeresés gépi uton látják el. Az e célokra szolgáló információk egyéb eszközökre is felhasználhatók, pl. pénzügyi kontrol, gyarapodási jegyzék, kölcsönzési statisztika, folyóiratjegyzék stb.

A Sandia Corporation az integrált rendszer bevezetése után módosította leltározását a többes példánybeszerzés elkerülése céljából oly módon, hogy a különféle kiadvány típusokat egy-egy betűjellel látja el, a többes példányok számát pedig a leltári szám mellett jelöli.

A szerző szerint a leltári szám használata nem hal ki, ellenkezőleg új életre fog kelni. D.É.

025.2:651.47

Leltári szám a tulajdonjog azonosítására egy egyesített könyvtárban. - /Accession numbers: Identification of ownership in a combined library/ - DUNCAN, N.B. - Special Libraries, 54.k. 4.sz. 1963. ápr. 204-205.p.

Orvosi könyvtáraknál gyakori a két vagy több könyvtár egyesülése, ami azt jelenti, hogy egy helyütt lévő könyvtár személyzetét, állományát közösen finanszírozzák.

Ez esetben a különféle szervezetekhez tartozó kiadványok gyors azonosítására a leltári szám igen alkalmas. Négyjegyű számot és a tulajdonjoggal rendelkező könyvtár betűjelét használják. Leltárkönyvet vezetnek.

Ugyancsak a leltári szám az azonosítás eszköze egy-egy könyv, vagy periodika füzet kölcsönzése esetében is.

Mivel orvosi könyvtárakban gyakori a nem szakképzett szakkönyvtárosok alkalmazása, az ő számukra a leltárkönyv áttekinthetőbb, mint egyéb nyilvántartási rendszer, alkalmas gyors statisztikai kimutatások összeállítására, és nem utolsósorban történelmi feljegyzés is. D.É.

025.343:65.011.56

Könyvtári szakkatalógus tárolása mágneses szalagon és elektronikus megkérdezése. - /Magnetbandspeicherung und elektronische Befragung eines bibliothekarischen Sachkataloges/ - SCHULTE-TIGGES, F. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 2.sz. 1963.jun. 93-96.p.

Az alfanumerikus szövegekkel dolgozó számítógépek főleg három területen alkalmazhatók: az automata dokumentációban, a nyelvészetben és a gépi fordításban.

Az NSzK Atom Könyvtárának 2000 címet tartalmazó periodika katalógusával folytatott kísérlet során az egyes folyóiratcímek következő adatait vették fel Hollerith típusú lyukkártyákra: 1. folyószám, 2. a tartalmat kifejező ötbetűs tárgyszó jelek /maximum 11 deszkriptor/, 3. alaki jellegzetességek és ismérvek, 4. cím és bibliográfiai adatok, 5. lelőhelyek. A jelölésnél a FORTRAN program alapján dolgoztak.

A visszakeresést mágneses lyukszalaggal - IBM 704 géppel - végezve, kérdésenként kb. 2 perc alatt készítették el egy-egy 0-50 címből álló szakjegyzéket. IBM 7050 géppel ez az idő 12-30 másodpercre csökkenthető. B.S.

025.45/47/

A tizedesosztályozás a Szovjetunióban.- /Dezimalklassifikation in der Sowjetunion/ - SCHUCHMANN, M. - DK-Mitteilungen, 8.k. 4.sz. 1963.jul. 14-15.p.

A nemzetközi dokumentációs és információ munka megkönnyítésére a SZU Minisztertanácsa elrendelte 1962. május 11-én a tizedesosztályozás felhasználását a tudományos-műszaki könyvtárakban, dokumentációs intézményekben.

Már 1961 végén megjelent az orosz nyelvű Elektrotechnika ETO-kiadás, amelyet német nyelvről fordítottak. 1962-ben, elsősorban gyakorlati céllal megjelent egy szovjet ETO könyv, amely 55 000 jelzetet tartalmaz, rendszerező táblázatokkal. A kiadás előszavában utaltak az ETO ideológiai hibáira, ezért több helyen megváltoztatták az ETO számokat, de mindig utalókkal, hogy a külföldi szakemberek tájékozódjanak. E kritikák fenntartásával, mint nemzetközileg legelterjedtebbet, mégis bevezették az egyetemes tizedesosztályozást.

Az osztályozás terén erős aktivitás mutatkozik a SZU-ban: 170 résztvevővel osztályozó szeminárium indul Moszkvában. Sz.T.

025.45:061.3/430-2.45/"1963"

Osztályozóbizottsági munkatársak gyűlése Wiesbadenben.- /Mitarbeiterversammlung des Ausschusses für Klassifikation in Wiesbaden/ - SCHUCHMANN, M. - DK-Mitteilungen, 8.k. 4.sz. 1963.jul. 14.p.

1963 június 28-án gyűltek össze az osztályozás szakemberei Wiesbadenben. Dr.FILL: "A tizedesosztályozás fejlődési irányai" és prof. ARNTZ: "A társadalomtudomány osztályozásának problematikája" c. előadások köré csoportosultak a megbeszélések. Új távlatot nyitott a tizedesosztályozásnak a SZU Minisztertanácsának a határozata /1962. V.11./, amely előírta az ETO használatát a tudományos-műszaki könyvtárakban, dokumentációs központokban. A FID 1963 áprilisi nyilatkozatában felkérte a Szovjetuniót, hogy működjön közre a FID bizottságokban, különösen a FID/C 3 bizottságban.

Dr.FILL az említett tanulmányában javasolja, hogy az eddigi 4. osztályt /nyelvtudomány/ egyesítsék a 8. osztállyal /irodalomtudom-

mány/ és a felszabaduló 4.osztályt tartásá fenn a természettudományok /5.osztály/ és az alkalmazott tudományok /6. osztály/ fejlesztésének. A CÖC mind ez ideig nem nyilatkozott a 4.osztály megváltoztatásáról.

A DNA /Deutschen Normenausschuss/ a teljes német nyelvű ETO második kiadása keretében 1964-től megkezdte a 62 osztály /technika/ szabadlappos formában történő kiadását. Félévenként pótlapokon rendelkezésére bocsátják a változásokat és kiegészítéseket. Sz.T.

025.5

A tájékoztatási gyűjtemény reference-szolgálatának szervezési felépítése.- /Organizacija szpravocsnogo apparata szpravocno-informacionnogo fonda/ - GALKINA, Z.I. - Naucsno-Tehnicoszszkaja Informacija, 2.sz. 1963. 14-18.p.

A Szovjetunió tudományos és műszaki tájékoztatási gyűjteményének reference-szolgálat az alábbi szervezeti felépítés szerint működik:

1. katalógus és kartoték rendszer:

a/ a fő tájékoztatási-bibliográfiai kartotékrendszer /SZBK/ Glavnaja Szpravocsnó-Bibliograficszszkaja Kartoteka, mely a tudományos és műszaki irodalom általános termékeit rendszerezi;

b/ a műszaki dokumentáció tájékoztatási kartotékrendszere /SZKD/ Szpravocsnuje Kartoteki Tehnicoszszkoj Dokumentacii, amely téma szerint gyűjti a legújabb technikai és tudományos eredményeket;

c/ a tudományos és műszaki könyvtárak katalógusai /NTB/ Katalogi v Naucsno-Tehnicoszszkoj Biblioteki, mely különféle szempontok szerint rendszerezi a könyvtárban található szakirodalmat.

2. Az operatív irodalmi-tájékoztatási gyűjtemény a tájékoztatási munka tématerve szerint elkészült tájékoztatási anyag rendszerezett gyűjteménye.

3. A kidolgozott bibliográfiai és tájékoztatási témakörök gyűjteménye, melynek alapján a műszaki problémák iránt érdeklődők kész anyagot kaphatnak. B.M.

027.021:007

Racionalizálási lehetőségek tudományos könyvtárakban.- /Möglichkeiten der Rationalisierung in wissenschaftlichen Bibliotheken/ - MEYER, F. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 2.sz. 1963.jun. 87-92.p.

A racionalizálás szükségességét bizonyítja, hogy a braunschweigi Műszaki Főiskola könyvtárában a VDMA gépészeti kartonszolgálatának lerakása 9 év alatt 2000 munkaórát vett igénybe. /Ez naponként kb. 600 referátumkarton lerakását jelenti, ami havonta 20 munkaórát tesz ki./ Lyukkártyák alkalmazását a használók egyidejű jelentkezése gátolta meg.

Egy beszerzett könyv utja a könyvtárban 150 perc, ebből 32 esik címfelvételre és osztályozásra, amit minden könyvtár elvégez. A racionalizálásnak ezen a téren igen nagy lehetősége van a központi feldolgozás megszervezésével. Az USA-ban a Library of Congress pl. évente 70 000 műről 8500 előfizetőnek küld nyomtatott katalóguscédulákat. Ezeknek a kartonoknak 7-10 nap alatt kell eljutniuk a könyvtárakba./

A tömörített raktározás általában 30 százalékos helymegtakarítást jelent. A kölcsönzésnél alkalmazott magnószalag vagy az olvasójegy és a kölcsönzési jegy mikrofilmezése nem jelent racionalizálást, s ugyanígy a géptáviró alkalmazása is csak a könyvtári szolgálat fejlesztését szolgálja. A mikrofényképezés használata igen sok előnnyel jár.

B.S.

027.6

Műszaki dokumentációs tevékenység a Sinaia-i "I.C.Frimu" Üzemekben. - /Activitatea de documentare tehnica la Uzinele "I.C.Frimu"-Sinaia/ - AMERICA, V. - Calauza Bibliotecarului, 8.sz. 1963.aug. 362-363.p.

Az "I.C. Frimu" Üzemekben a műszaki dokumentációs részleg egy dokumentalistából, egy könyvtárosból és a szakfordítók gárdájából áll.

Munkájukat két kollektiva támogatja:

a/ Egy nyolc fő mérnökből álló szaktanácsadói gárda, amely felhívja a figyelmét a dokumentációs részlegnek az üzem osztályainak, főosztályainak szükséges dokumentációs anyagra. Ez a kollektiva figyelemmel kíséri a műszaki könyvtárba beérkező szakirodalmat, és résztvesz a bibliográfiák összeállításában.

b/ Egy tizenöt főből álló, idegen nyelveket jól ismerő mérnök és technikus gárda. Ezek megkapják a műszaki könyvtárból a román és külföldi kiadványokat, az üzemet érdeklő cikkeket kijelölik, a cikkekről figyelőkartonokat készítenek, rövid kivonattal.

A műszaki könyvtár 13 000 kötet román és külföldi műszaki könyvvel és folyóirattal rendelkezik.

A szakirodalmi kutatások végrehajtása érdekében minden év elején dokumentációs téma-tervet készítenek. 1963-ra 33 dokumentációs kutatási témát irányoztak elő. A témák megállapításánál tekintettel vannak az üzem súlyponti kérdéseire, a beruházási tervre, a főosztályok, üzemrészlegek igényeire.

Egyik fő célkitűzésük, hogy a műszaki könyv utja az olvasóhoz minél gyorsabb legyen. Ennek érdekében könyvkiállításokat, műszaki tanácsadást, ankétokat rendeznek, kérésre bibliográfiákat állítanak össze. Az üzemrészlegek rendszeres tájékoztatása érdekében kiadják és terjesztik a Műszaki Információs Szemlét, ez a könyvtárba beérkező román és külföldi könyveket, az előfizetett román és külföldi folyóiratok jegyzékét /154 cím/, a lefordított cikkek címét, az üzem keretében készített irodalomkutatásokat, a külföldi folyóiratok anyaga alapján ismertetett cikkek címét tartalmazza.

Annak érdekében, hogy a műszaki könyvtárnak minél több olvasója legyen, bevezették a "születésnap-i üdvözlések" módszerét, melynek

keretében az ünnepi jókívánságok mellett, felhívják az ünnepelt figyelmét az őt érdekelhető szakirodalomra, vagy eszébe juttatják, hogy az utóbbi időben /ez természetesen személyenként változó/ nem látogatta a könyvtárat.

Az év első negyedében a kifejtett dokumentációs tevékenység keretében 287 olvasó iratkozott be a műszaki könyvtárba /ezek közül 167 munkás-olvasó/, 20 napra 1788 látogató számolható, akik összesen 4514 műszaki dokumentációs anyagot tanulmányoztak. Jelenleg az olvasók száma meghaladja a 400-at, a tanulmányozott művek száma pedig a 7000-et.

S.Z.-né

027.6:028.1

Benyomások az üzemi könyvtárak használatának és használóinak típusairól. - /Types of use and user in industrial libraries: some impressions/ - SLATER, M. - Journal of Documentation, 19.k. 1.sz. 1963.márc. 12-18.p.

Az ASLIB 14 könyvtárban /13 ipari és 1 egyetemi/ szétosztott 290 kérdőív elemzése alapján az ipari szakkönyvtárak felhasználásának és használóinak típusairól, módzatairól az alábbiakat állapította meg:

A könyvtárak látogatóiból 12 % a d m i n i s z t r a t i v beosztású volt, akikre az jellemző, hogy a referenszet legjobban igénybe veszik /egy-egy olvasó 33 percig szemben a mérnök, tudós olvasó 8-9 perces igénybevételével/, az ő számukra kell leggyakrabban a külső forrásokat igénybe venni adatok megszerzése céljából.

A t i s z t v i s e l ő k 2 %-os aránya azt mutatja, hogy nincs szükségük a műszaki könyvtárra.

A m ű s z a k i v e z e t ő g á r d a /okl.mérnök, tudós/. A 11 %-os arányon túl a leggyakrabban keresik fel a könyvtárat, szinte naponta, maguk keresik ki a szükséges információt. Általában módszereket, eljárásokat kutatnak.

T u d o m á n y o s d o l g o z ó k /mérnökök és más egyetemi végzettségűek, kutatásban és fejlesztésben dolgozók /50 %-os képviseltségük ellenére is kevésbé használják a könyvtárat, mint az előző kategória. Maguk keresik ki a szakirodalmat, esetleges kérdéseik egzakt tényekre, leírásokra vonatkoznak.

A t e c h n i k u s réteg /20 %/ főleg kézikönyveket, tankönyveket keres, mert alapadatokra, ismeretekre van szüksége. Gyakran veszi igénybe a referenszet, általában 5-6 percet kell vele eltölteni, mert kevésbé tudja használni a könyvtári szolgáltatásokat, mint az előző típusok.

A könyvtár használóit osztályozni lehet még a tervezői, kutatási vagy a rutin munkában való részvételük szempontjából. Akkor az a tapasztalat, hogy az első kategóriába sorolandók a tervezéssel, kutatással kapcsolatos d i r e k t kérdésekkel, inkább a szakemberre és nem könyvtárosra tartozó, míg az utóbbi perifériális, általánosabb, indirekt kérdésekkel keresik meg a könyvtárat.

A könyvtár elhelyezése nagy mértékben befolyásolja használatának mértékét és használóinak színvonalát, arányát.

D.É.

028.002.5-523.8:651.72

Olvasógép.- /Lesende Maschine/ - BROIDO, D. - Elektronische Datenverarbeitung, 1.sz. 1963. 1-3.p.

A "LEO Dokumentumolvasógép"-nek nevezett berendezés űrlapokba kézzel tett bejelölések automatikus leérzékelésére szolgál. Az űrlapok 100-250 mm szélesek és 125-460 mm hosszúak lehetnek. A lapok jobboldali felén vannak a rovatok megnevezései, baloldalon pedig a bejelölést felvevő hálózat. Ez 12-16 függőleges oszlopot és maximálisan 99 vízszintes sort tartalmazhat, vagyis a hálózat bejelölést felvevő jelhelyeinek száma 1584-ig terjedhet. Az adatbejelölés a hálózat négysszögeinek függőleges falain levő pontoknak vízszintes vonallal való összekötése által történik. A vonal írónnal vagy golyóstollal húzható. Téves bejelölések a gép számára leérzékelhetetlenekké tehetők azáltal, hogy négysszögeket ceruzával erősen besötétítik. A leolvasott jeleket a gép papírszalagra teszi át s azok további gépekkel feldolgozhatók. A gép feldolgozósebessége az űrlapok hosszától függ. Például az egyik vállalatnál, ahol a gép üzemszerű használatban van, 33 cm hosszú űrlapokból kb. 1440-et dolgoz fel óránként. A gépnek továbbfejlesztett típusai készülnek. O.G.

061.3:002

A konferencia tárgya: A dokumentáció a fejlődés tényezője a vállalkozásokban.- /Colloque: La Documentation facteur de progrès dans l'entreprise/ - UFOD 474.sz. tájékoztatója - Informations - UFOD, 4.sz. 1963.ápr. 9-11.p.

Illetékes szervek 1963. március 28-29-én konferenciát szerveztek Mulhouseban a fenti témáról.

Fontos személyiségek kihangsúlyozták a gazdasági és műszaki tájékoztatás fontosságát az ipar fejlődésében s úgy határozták meg, mint a modern társadalom termékét, a tudományos és humánus fejlődés propagátorát.

A dokumentáció szerepe: az információk felderítése, azonosítása, meghatározása, terjesztése. A feldolgozott anyag fontosságával nő a dokumentációs módszerek jelentősége, szükségessé válnak a kölcsönös tapasztalatcserek, megbeszélések, különösen vidéken, ahol a fejlődés elmaradottabb.

A konferencia két fő témája a következő volt: 1. Szükségük van-e a vállalatoknak dokumentációs anyagra, 2. A dokumentáció használatának lélektani feltételei.

A konferencia résztvevői élénken megvitatták a felmerült kérdéseket. Az eredmények azt mutatták, hogy másutt is hasznos lenne ilyen összejövetelek szervezése. F.M.

061.3:002+659.24

Dokumentáció és fejlődés.- /Documentation et Developpement/ -
UFOD 475.sz. tájékoztatása - Informations - UFOD, 77.k. 4.sz. 1963.
ápr. 11-12.

A márciusi mulhousei megbeszélések folytatásaként az UFOD és az AFAP 1963. május 21-22-re konferenciát szervez Royaumontban.

A konferencia programját a következőkben állapították meg.

Első nap: Az UFOD elnöke üdvözlí a megjelenteket, majd négy előadást tartanak az alábbi témákról: 1. A tudományok fejlődése, a dokumentáció és az ipari fejlődés; 2. Dokumentáció, tájékoztatás és gazdasági fejlődés; 3. A tájékoztatás jövője; 4. A dokumentáció lélektani szempontjai. Az előadásokat vita és filmvetítés követi.

Második nap: Előadások. 1. A közös tudományos nyelv és a fogalmak kifejtésének aktuális problémái; 2. A szabadidő civilizálása, kulturális fejlődés és dokumentáció. Vita, összefoglalás. F.M.

061.4

A reprográfia az 1963. évi hannoveri vásáron. Első rész.- /Die
Reprographie auf der Hannover-Messe 1963. Teil 1./ - Reprographie,
3.k. 4.sz. 1963.juni. 79-80.p.

Az idei hannoveri vásáron teljes áttekintést kapott a látogató az utóbbi évek reprográfiai gépprodukciójáról. A nagy világcégek mellett felvonultak a kisebb gyárak is értékes termékeikkel. A gépeken kívül nagyon sok különböző anyagot is kiállítottak. A vásáron a következő gépfajták szerepeltek:

Másolóeljárások:

Negatív-pozitív eljárások, - direkt pozitív másoló eljárások,

Diffúziós eljárások

Verifax eljárás

Fénymásoló eljárások

Hőhatású másoló eljárások

Elektromos másoló eljárások

Sokszorosító eljárások:

Átnyomásos /Spirit-Carbon/ eljárás

Sablonyozás

Kisofszetgépek

A cikk részletesen foglalkozik néhány kiállított másológéptípussal és fénymásológéppel. Megemlíti a Kodak cég új automata rendszert Verifax másológépét. G.A.

31:027.022

A könyvtári statisztika értelme és jelentősége.- /Sinn und Bedeutung der Bücherstatistik/ - SICHELSCHMIDT, G. - Dokumentation
Fachbibliothek Werkbücherei, 11.k. 5.sz. 1962/3. juni-juli.195-196.p.

A statisztikától való idegenkedés egyidejű e segédtudománnyal. A számok azonban csak addig "halottak", ameddig nem értjük jelentőségüket. Statisztika nélkül könyvtári munkánkban sem alkothatunk megbízható ítéleteket. Mivel a könyvtári munka folyamatos, ezért a statisztikai felmérésnek is folyamatosnak kell lennie. Szükség van azonban a könyvtári statisztika hagyományos módszereinek a revíziójára.

A központi statisztikáknak minimális kérdésekre kell szorítkozniok. Különleges vizsgálatokra elegendő egy reprezentatív bázis vagy a szűrőpróba módszer. Lényeges módosulásokat csak bizonyos idő elmultával mérhetünk fel. Fontos az egyes szakterületek szakirodalmának kölcsönzési-forgalmi statisztikája. A legtöbbet olvasott könyvek és az u.n. "halott irodalom" statisztikája a későbbi korok kulturtörténetének is értékes adata. Statisztika nélkül nem lehet konstruktív könyvtári politikát sem folytatni.

Sz.T.

331.876.1:026

Munkaverseny Belorusszija műszaki könyvtáraiban. - /Szorevnovanie tehnicesszkih bibliotek Belorusszii/ - APARCEVA, E.M. - Tehnicesszkie Biblioteki SzSzsZR, 5.sz. 1963. 22-26.p.

A könyvtári munkaversenyek szükségességét már LENIN kifejtette 1919-ben. Belorusszijában, mióta kiépült a műszaki könyvtárak hálózata, megindult a munkaverseny is, mely három szakaszon át fejlődött ki. 1960-ban "A műszaki könyv két hónapja" mozgalom volt az első jelentkezése. Megrendezése a KP határozata alapján történt, része volt az összköztársasági tervnek. Ettől kezdve a műszaki könyvtárak rendszeresen törekedtek munkájuk megjavítására és a műszaki könyvek fokozott propagálására.

A második szakaszt az SZKP határozata alapján indították be. Az állami könyvtár módszertani osztálya megszervezte a könyvtárközi tapasztalatcseréket, a gyengébb könyvtárak segítését. 1961. áprilisában két üzemi könyvtár elnyerte "A köztársaság legjobb műszaki könyvtára" címet.

A verseny-mozgalom harmadik fázisaként 1961. decemberében megindult a harc a "Kiválóan dolgozó könyvtár" címért. Ez a megmozdulás már magára vonta a vállalatok és műszaki dolgozók figyelmét is, és sokan belekapcsolódtak a propaganda-munkába. A munkaverseny nagy eredményekkel ért véget, és valószínűleg folytatni fogják a jövőben is.

F.M.

338:659.24

A termelés gazdaságtana és a műszaki könyvtárak. - /Ekonomika proizvodstva i tehnicesszkih biblioteki/ - SZIDOROVA, V.JU. - Tehnicesszkie Biblioteki SzSzsZR, 6.sz. 1962. 16-18.p.

A munkaidő megrövidülése a munka jobb megszervezését követeli mindenütt, s ennek érdekében propagálni kell a termelés gazdaságtanáról és szervezéséről szóló irodalmat. A Volgográdi Népgazdasági Tanács a műszaki könyvtárak segítségével két éve dolgozik a szervező

munka megkönnyítésén. Könyvkiállításokat rendeztek, konferenciákat tartottak, bibliográfiákat adtak ki stb.

A Nép gazdasági Tanács 1961-ben határozatot hozott a gazdasági munkáról s utána a Központi Műszaki és Tudományos Könyvtár távlati tervet készített, melyben a könyvtári, tájékoztató és bibliográfiai munka minden lehető eszközét felsorákoztatta. A munka eredményei máris megmutatkoztak: javult a gazdasági könyvek propagálása.

A párt szervezetek segítségével az üzemi műszaki könyvtárak konferenciákat tartottak helyi aktuális témákról, s mindenütt kihangsúlyozták a gazdasági ismeretek fontosságát.

Nagy lelkesedéssel készültek a gépipar jobb megsegítését célzó össz-szövetségi tudományos konferenciákra. A konferencia idejére könyvkiállítást is rendeztek, és minden résztvevő kapott bibliográfiát a tárgyalat témáról.

F.M.

338:659.24

A gazdasági irodalom propagandája a műszaki könyvtárakban. - /Propaganda ekonomiceszkov literatury v tehnicesszkijh bibliotekah/ - MAMONENKO, A.G. - SZEKIRINA, V.T. - Tehnicesszkije Biblioteki SzSzsZr, 6.sz. 1962. 12-15.p.

A kommunizmus építésének jelenlegi szakaszában a Párt előtt álló legnagyobb szociálpolitikai problémák egyike: a tömegek részvétele a termelés irányításában. Különböző szintű és formájú oktatás keretében sokan sajátítanak el műszaki és gazdasági ismereteket. A párt szervezetek igazi segítőitársai a káderek gazdasági és műszaki ismereteinek gyarapításában a műszaki könyvtárak.

A gazdasági könyvek fokozott propagálása érdekében a műszaki könyvtárak együtt dolgoznak a szakszervezeti könyvtárakkal és a párt szervezetek propaganda-osztályával. A Harkovi Traktorgyár műszaki könyvtárában gazdasági sarkot rendeztek be, ahol könyveket, bibliográfiákat, újságkivágásokat stb. állítanak ki, tanfolyamok, szemináriumok terveit, anyagát ismertetik. Ajánló bibliográfiákat készítenek, és bibliográfiákat állítanak össze az egyes szakembereknek is, az őket foglalkoztató témáról. Olvasókonferenciákat konkrét témákkal kapcsolatban tartanak, s az ott meginduló vitákat sokszor az üzemi újságban folytatják. Nagy gondot fordítanak arra, hogy a különböző tanfolyamok anyagát elegendő mennyiségben szerezzék be, s ki tudják elégiteni a kívánságokat.

F.M.

389.6:02

Újítások néhány műszaki munka feldolgozásában. - /Novoe v rabote sz nekotorumy vidami tehnicesszkov literatury/ - NEMCSENKO, V.V. - CSAJKOVSZKAJA, E.K. - Szovetszkaja Bibliográfiája, 78.k. 2.sz. 1963.p. 58-66.p.

A műszaki irodalomban rendkívül nagy jelentőségük van az Állami Szabványoknak, /GOSZT/ melyek a tudományos műszaki tájékoztatás fontos forrásművei is.

Az Állami Szabványügyi Bizottság /Goszudarsztvennij Komitet Sztandardov - GKSZ/ 1960 óta négy kiadványt jelentetett meg hitelesítésük sorrendjében. A szabványokat a könyvtári címleirési szabvány szerint kell feldolgozni. 1956 óta foglalkoznak a szabványok központi katalógizálásával. A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet által jóváhagyott kartonok nem feleltek meg a könyvtári előírásoknak. A Központi Katalógizálási Bizottság elhatározta, hogy felülvizsgálja az eddigi címleirési szabványokat, és összeegyezteti a nemzetközi előírásokkal. A GPMTB, a Lenin Könyvtár szakemberei és a könyvtáros felsőoktatás szervei együtt állították össze az új címleirési szabványt. A már ennek alapján készült nyomtatott kartonokat 3 példányban díjtalanul elküldik minden illetékes intézménynek. Az új címleírás rövidített, nem jelöli az oldalszámot, a formátumot és az árat. Az újabb kiadásokról nem készül új karton, csak rávezetik az adatokat az előző kiadás kartonjára, a bal alsó sarokba.

Miután nagyon fontos, hogy az Állami Szabványok mindenütt meglegyenek, ahol szükségesek, a velük való munka megkönnyítésére tájékoztatók jelentek meg. F.M.

406:62:061.3

Műszaki nyelvi tanácskozás a Magyar Tudományos Akadémián. - Cukoripar, 1963. 9.sz. 273-275.p., Elektrotechnika, 1963. 9.sz. 417-418.p., Gép, 1963. 9.sz. 374-376.p.

406:676

KALMÁR Vera: Egy kis nyelvművelés. Papíripari szakkifejezések tisztázása. - Papíripar, 1963. 5.sz. 192 p.

407+001.8

Szaktudás és nyelvtudás. Papíripar és Magyar Grafika, 1963. 5.sz. 303 p.

608.1/.3

TÁBORI Mihály: A találmányi bejelentések készítésénél és újdonságvizsgálatánál követendő néhány szempont és eljárás. - Gép, 1963. 10.sz. 401-404.p.

608.3+389.6

A szabadalmi irodalom és a műszaki szabványok tájékoztató szerepe. - /Informacni posláni patentové literatury a technických norem/ - SPIRIT, J. - Technická knihovna, 3.sz. 1963.márc. 67-81.p.

Becslések szerint a világon 250 000 könyv jelenik meg. Ezenkívül 50 000 tudományos és műszaki folyóiratot adnak ki. A világon tehát évi 4-5 millió tudományos közlés lát napvilágot. Ennek mintegy 50 %-át dokumentálják. A megjelenő szabadalmi leírások száma évi 250 000. A szabadalmi leírásokra a tájékoztatási jellegben tulmenőleg szabadalomjogi szempontból is nagy gondot kell fordítani, tehát a dokumentálás nem válogatásos jellegű, hanem minél komplexebb központi nyilvántartást igényel. A műszaki szabványok esetében a tájékoztató jelleggel meghaladóan a normaképzés szempontjait szintén figyelembe kell venni. Az ilyen referátumok jellemző vonásai: időbelileg megelőzik a többi tájékoztatási forrást, világviszonylatban adnak képet a technika állásáról, konkrét műszaki megoldásokat tartalmaznak, tájékoztatnak a szakág fejlődéséről és a világviszonylatu versenyt alakulásáról. A gyors és viszonylag teljes szabadalmi tájékoztatás előfeltétele, hogy a szabadalmi és szabványtár egész anyagáról mikrofilmek készüljenek. Szükséges, hogy a tájékoztatási központok a tájékoztató anyagot népgazdasági jelentőségének, az érdeklődés irányának stb. megfelelően szétválasztva közöljék. A tájékoztatás decentralizálása érdekében egyszerű, közép- és bővített tájékoztatási szervezetet építenek ki. A.Gy.

608.3:025.49

A szabadalmak osztályozása és a lengyel Mezőgazdasági Gépipari Intézet információs központjának tapasztalatai. - /Klassifikacja patentów i dosw.osr.inf.przemyslowego inst.maszyn roln./ - GORSKI, A. - Aktualne problemy informacj i dokumentacji, 2.sz. 1963.márc.-ápr. 20-25.p.

A szabadalmi dokumentáció Lengyelországban ez ideig nincs megfelelően értékelve, mint információs forrás a világon elért műszaki fejlődésről és legújabb találmányokról. Ennek az is oka, hogy hiányzik a szabadalmi információs hálózat. A lengyel Mezőgazdasági Gépipari Intézet információs központja - külföldi mintára - megszervezte a hazai és külföldi szabadalmak szakmai gyűjteményét. Az intézet széleskörű információs tevékenységet végez. Hozzáfogott a saját szabadalmi kiadványok terjesztéséhez. Behatóan foglalkozik az ipari tulajdonjog védelemre vonatkozó kérdésekkel.

A cikk rámutat a Lengyel Szabadalmi Hivatal szabadalom-osztályozó tevékenységének hiányosságára. Összehasonlítást tesz a szabadalmak osztályozásának különféle rendszereiről. /Német, angol, amerikai stb./. Ismerteti a szabadalmak osztályozásának nemzetközi sematikáját. Végül bemutatja a szóbanlévő gépipari intézet osztályozási rendszerének alapelveit. Részletesen taglalja az intézetben bevezetett szabadalmi információs formákat és ennek illusztrálásul közli az intézet szerkesztésében publikálásra kerülő fontosabb kiadványokat. B.J.

608.3:002.06.017

A dokumentáció, a találmányok és szabadalmak koordinációs programja. - /Ein Koordinationsprogramm für die Dokumentation und das Erfindungs- und Patentwesen/ - KOBLITZ, J. - Dokumentation, 10.k. 1.sz. 1963.jan. 22-25.p.

Két évvel ezelőtt lerögzítették a berlini Német Tudományos Akadémia /DAW/ Dokumentációs Intézetének /IfD/ felfogását az összműködés megjavítására és a félreértések elkerülésére. Egy évvel később, a DDR Találmányi és Szabadalmi Hivatalának vezetősége /APEP/ és a DAW Dokumentációs Intézete három nyilatkozatban világította meg és tette közzé az összes elvi kérdéseket. A megbeszélések eredményéről szóló jegyzőkönyvet a DDR információs és dokumentációs hálózata számára közzétették. A jegyzőkönyv főbb pontjai:

1. Terminológiai meghatározások /a dokumentáció, az információ, a szabadalmi dokumentáció stb./.

2. A szabadalom, a minta- és a rajz irodalmának dokumentációja. Az információ anyag közzétételét csak akkor tervezik, ha a primer irodalom a szocialista országból származik. A dokumentációt az AfEP és IfD közös irányvonala szerint végzik.

3. Szabadalmi leírások dokumentációja. Ennek szükségességét a jegyzőkönyv hangsúlyozza és lerögzíti a dokumentációs forrásokat, módszereket, a terjesztés módját és az informálandó szerveket.

4. A találmányokkal és javaslatokkal foglalkozó intézetek felhívása a dokumentációs és információs szervekhez, melyben a téma köteleességét, az irodalom kategóriáinak teljes felölelési szükségességét hangsúlyozzák.

5. Rendelkezés az irodalomnak a dokumentáció és információ által történő feltérására.

6-7. Rendelkezés az AfEP és az IfD közötti együttműködésről.

8. Rendelkezés az AfEP és az IfD közötti kölcsönös információ-ról és a kölcsönös támogatásról.

Az AfEP a Technische Zentralblatt szabadalmi jegyzékeit feleslegesnek tartja, a Chemische Zentralblatt szabadalmi referátumainak közlését pedig hasznosnak, amíg a szabadalmi leírások dokumentációja rendszeresen meg nem jelenik. E.F.

62/051/:019.954.01

A Technisches Zentralblatt és a Dokumentációs Szolgálat kooperációjának kérdéséhez. - /Zur Frage der Kooperation zwischen den Dokumentationsdiensten und dem Technischen Zentralblatt/ - HERMANN, P. - Dokumentation, 10.k. 1.sz. 1963.jan. 25-27.p.

A Német Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézetét 1957-ben többek között azért alapították, hogy a központilag kiadott referátumokat és a Dokumentációs Szolgálat kiadványait egyetlen csúcservezet segítségével koordinálni tudják. Az első lépés ehhez a referátumok egységes alakjának az IfD által történt bevezetése volt 1961-ben. A koordinációt 1962. év elejéig mégis csak részben sikerült

végrehajtani a központi szerveknél. Más szakterületeken az IfD közlése szerint ez gyakorlatilag alig sikerült, pénzügyi, személyi, szervezeti és módszertani okok miatt. Ez okok egy részét a munkák elosztásával ki lehet küszöbölni. A referálási módszerek koordinációjára vonatkozólag a tennivalókat J.KOBLITZ elméleti síkon már 1956-ban kidolgozta. Ennek ellenére a kooperáció csak részeredményeket ért el. Ehhez hozzájárult néhány egyoldalú, hátrányos állásfoglalás is a karton formában feldolgozott dokumentációs módszer ellen.

Ez a nyugtalanító állapot megváltoztatható a Zentralblatt és a Dokumentációs Szolgálat összműködésével, a szakterületek és az információs eszközök megfelelő koordinálásával, a dokumentációs szervek és a szerkesztőség erre alapuló munkamegosztásával. Ezzel megszüntetjük a dokumentáció és az információ, valamint az információt felhasználók kettős munkáját. Lerövidítjük az irodalom feldolgozási idejét három hónapra, és egyesítjük 1-1 nagyobb szakterület dokumentációját. Végül megteremtjük a három szükséges információs eszközt is: a célinformációt, a gyors információt és a retrospektív információt.

E.F.

621.71:744

A műszaki rajzolás reformra szorul. - /Das technische Zeichnen bedarf einer Reform/ - WERNICKE, H. - VDI Nachrichten, 17.k. 20.sz. 1963.máj.15. 7.p.

A jó műszaki rajzoló csak azt rajzolja le, ami a legfontosabb. A rajznak jól olvashatónak és érthetőnek kell lennie. Előnyös a rajzokat munkaszabvány előírásai szerint rajzolni. A rajzok sokszorosítása ma már fényképeszeti úton történhet, ezért nem kell drága pauszpapírra rajzolni, hanem megfelel egy 70 grammos fehér rajzpapír is, amely 80 %-kal olcsóbb, és esetleg a másik oldala is felhasználható.

Az elkészített tervezési adatokat biztonsági okokból többnyire azonnal mikrofilmezik. A mikrofilmeket lyukkártyákba montírozva rakják le. Egy biztonsági másolat elkészítése után az eredeti rajzokat megsemmisíthetik. A lyukkártyákba raktározott mikrofilm kitűnően használható, minden igényt kielégít.

A rajzok sokszorosítása régebben fénymásolás, vagy foto útján történt. Ezeket az eljárásokat felváltotta az elektromos fényképezés, amely minimális költséggel rövid idő alatt, egyszerű preparálatlan papírra dolgozik. Az így készített sokszorosítás minősége kifogástalan, tartós.

G.A.

651.838.4

A népgazdasági tanácsoknál automatizálni kell az adatfeldolgozást! - /Словнаrhoзам - автоматизированнују систему информации/ - CSERNJAK, Ju. - Planovoe hozjajsztvo, 40.k. 8.sz. 1963.aug. 52-56.p.

Az irányítási munka komplex automatizálása a tervgazdaság rendszerében csupán a gazdasági kibernetika korszerű tudományos elveir

alapuló, egységes állami gazdasági információs rendszer segítségével valósítható meg. Ennek érdekében az első teendő a vállalatok mentesítése a felesleges adatgyűjtéstől. A jelenleg használatos nagyszámú terv és beszámoló nyomtatványt 6-7 egységes dokumentumra, a használatos mutatószámokat pedig azok huszad-harmincad részére lehet csökkenteni. /A dokumentumok egységesítése az automatizálástól függetlenül is sürgősen megoldandó feladat/. A műszaki-termelési-pénzügyi terv 30-40 000 mutatószámát olyan összesített mérleggel lehet kifejezni, amelyben 1000 teljesen összefüggő mutatószám szerepel. A rendszer megszervezésének további fázisa a gépesített adatfeldolgozó-diszpécserszolgálat létrehozása. A moszkvai népgazdasági tanács diszpécser központjában most dolgozzák ki egyes népgazdasági tanácsoknál létesítendő ilyen központok tervét. A nagyobb vállalatoknál teletype állomást létesítenek, egy termelői egyesülés vagy szektor keretében tartozó vállalatok számára diszpécser alközpontokat szerveznek, ahová az adatok a vállalatoktól telefon vagy teletype útján érkeznek be. A népgazdasági tanácsok diszpécser központjaiban számító-elemző berendezéseket állítanak be. Az összesített mérlegben /matrix-modell/ szereplő adatoknak csupán egy részét produkálná a folyó operatív számvitel, a modell részére szükséges többi adatot azokból automatikus úton ki lehet számítani. Az operatív számvitel adatait /termelési természetes mutatószámokban, befejezetlen termelés, anyagkiszárlat maradvány/ dekádonként, szükség esetén naponta jelentenek a diszpécser-központnak, ahol a teletype jelentést automatikusan lyukkártyákra írják át. Az elektronikus számító-elemző gépek több metszetben dolgoznak fel, csoportosítanak és összesítenek az adatokat. A feldolgozás után az adatokból automatikusan dokumentumokat készítenének, amelyeket a népgazdasági tanácsok megfelelő ügyosztályához juttatnának el. Ily módon a munkanapról este bejelentett adatok már reggel az illetékes ügyintéző asztalára kerülhetnek. K.K.

651.926/100/

A Fordító Chartája. - /La Charte du Traducteur/ - MARKOVIC, B. - Babel, IX.k. 3.sz. 1963. 143-145.p.

A fordítói tevékenység megítélése tekintetében annak a meglepő jelenségnek vagyunk tanúi, hogy a fordítási munkák egyre növekvő jelentősége ellenére, a közvélemény bántó érdektelenséget mutat a fordítók tevékenységével szemben. Annak ellenére, hogy a fordítói munkával szemben egyre nagyobb követelményeket támasztanak, sem a fordítók társadalmi helyzete, sem pedig javadalmazásuk nem megfelelő. Szükséges tehát a fordítói hivatás jelentőségének fokozott hangsúlyozása, s ugyanakkor javítani kell azt a társadalmi és gazdasági légkört, amelyben a fordító tevékenységét folytatja, pontosan meg kell határozni jogait és kötelességeit, ösztönözni kell a szervezkedésre való hajlandóságát. E célok elérésére a Nemzetközi Fordítói Szövetség /FIT/ számára legalkalmasabbnak látszott a Fordító Chartájának kiadása. A FIT a Chartában ünnepélyes és maradandó formában kívánja meghatározni a fordítói hivatás ideológiai alapjait, meg akarja szövegezni a fordítók erkölcsi kódexét, munkaprogramot szándékozik adni a Szövetségnek. Semmi esetre sem kíván azonban jogilag

kötelező fordítói szabályzatot létrehozni. A Charta célja az, hogy általános keretet alakítson ki a fordítói hivatás számára, amely magában foglalja mindazt, ami a fordítók valamennyi rétegében közös. A Fordító Chartája ezért mindenekelőtt meghatározza a fordításügy és a fordítók helyzetét a jelenkorban, lerögzíti a fordítók jogait és kötelelességeit, kíséreltet tesz a fordítóknak tőlük maguktól kiinduló megszervezésére, és konstruktív hozzájárulást tesz a fordítók szakmai szabályzatának kidolgozásához. A Charta ugyanakkor nyilvános tiltakozást foglal magában azzal a méltatlan bánásmóddal szemben, amelyben a mai társadalom a fordítókat részesíti. Miután korunkban a fordítói foglalkozást nem ismerik és nem becsülik meg kellőképpen, a Charta egyszersmind propagandacélokat szolgáló okmány is, amely felhívja a közvélemény figyelmét a fordításügyre és a fordítási problémákra. A Charta szövegének megfogalmazásában az egész világ fordítói közreműködtek, részben közvetlenül, részben nemzeti csoportjaik útján. A Charta szövegében ezért a jelenleg dolgozó fordítók nagy többségének nézetei, érzelmei és törekvései jutnak kifejezésre. G.I.

659.132

A vállalati irodalom raktározása és feltárása. - /How to file and index manufacturers' literature/ - LEE, B.L. - Heating Piping and Air Conditioning, 1963.febr. 103-105.p.

Egy nagy vállalat titkárnője olyan rendszert létesített a cég prospektus-anyagának rendezésére, amelyet egy minden műszaki ismertetet nélkülöző adminisztrátor is kezelni tud.

A katalogizálás különböző színű kartonok segítségével történik:
fehér = gyártó cég - arra a kérdésre felel ki mit gyárt /kereskedelmi elnevezéssel együtt/, ki az előállító kereskedelmi képviselője és hol található a prospektus;
sárga = kereskedelmi elnevezés és rövid utalás az előállítóra;
zöld = a kereskedelmi képviselő címe, telefonszáma és az általa képviselt gyártó cégek felsorolása;
kék = kereskedelmi folyóiratok hirdetéseiiben szereplő árucikkek a bibliográfiai adatokkal és a lap lelőhelyével;
rózsaszín = árucikkek - a legfontosabb előállító vállalatok, amelyek a nevezett cikket gyártják.

A raktározandó anyag természeténél fogva kettéoszlik. Az előállítók és képviselő cégek vaskos kötetnyi katalógusai a szoba egyik felében betürendben és szám szerint tárolnak. A számok 2000-ig terjednek: 1, 1.1, 1.2 - 1.9 - egészen 199.9-ig. A kötetek betürendben állnak a polcon, a sorszámok új beszerzések esetén a fentiek szerint bővíthetők.

Az 1-2 lapos prospektusok tárgy szerint, ezen belül betürendben iratrendezőbe rakva a szemben lévő polcon helyezkednek el. A dossziék számozása 200-al kezdődik. Az anyag bővítése alszámok segítségével könnyen megoldható. Így pl. az első tárgyszó, az "air conditioning" anyaga négy dossziéra bontva a következőként oszlik meg:

AIR CONDI- TIONING A-D 200	AIR CONDI- TIONING E-C 200.1	AIR CONDI- TIONING H-P 200.2	AIR CONDI- TIONING Q-Z 200.3
--	--	--	--

Ez után következik az

"air compressors": 201, 201.1 stb.

Dzs.

659.23/.24

A műszaki-gazdasági tájékoztatás káder-felépítésének vizsgálata a nehéz gépipar területén. - /Pruzum o soucasném stavu kádrové vystavby útvaru TEI v resortu tezkého strojirenstvi/ - BALEK, F. - Technická knihovna, 4.sz. 1963.ápr. 97-103.p.

A műszaki-gazdasági tájékoztatószolgálat fejlesztése érdekében nagy gondot kell fordítani a tájékoztatóközpontok káderekkel történő ellátására, és azok jobb minőségű felkészítésére. A nehéz gépipar területén megvizsgálták a káderellátottságot. A vizsgálat pontosságát hátrányosan befolyásolta az egyes munkahelyek nem egységes szervezési struktúrája, nem azonos tájékoztatási feladatai, a propaganda-, sokszorosító- és egyéb összetevők szervezeti egységének hiánya és egyes központok pontatlan adatai. A felderített adatok végeredményben mégis hiven tükrözik a valóságos helyzetet. A szemléletesség érdekében a kádereket a dolgozóknak a tudományos kutatóintézetekben nyilvántartott besorolásával hasonlították össze. Ezután elbírálták az egyes vállalatok és intézmények káderhelyzetét, majd az eredményeket táblázatosan és grafikonokban is összefoglalták. Kitűnt, hogy a műszaki-gazdasági tájékoztatás területén sok nő dolgozik. Ezt indokolja a munka jellege, amely megköveteli a rendszerességet, gondosságot és türelmet. A dolgozók átlagos életkora kedvezőtlenül magas, ami azzal magyarázható, hogy a szolgálatot csak olyan dolgozók láthatják el, akik gyakorlattal és nyelvismeretekkel bírnak. A.Gy.

659.24/.25+026:021.6

Az ipar könyvtári, bibliográfiai ellátásának egységes módszeréről. - /K voproszu edinoj sziszteme bibliotecsno-bibliograficeszkogo obszluzsivanija promislennooszt/ - CSUBAR'JAN, O.Sz. - Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 5.sz. 1963. 3-9.p.

/Az alábbi előadás elhangzott a GPNTB Módszertani Tanácsának negyedik ülésén, 1963. május 16-18./

A XXII. kongresszus után a műszaki könyvtárak fejlődésük új szakaszába léptek. A műszaki tájékozódás igénye és szükséglete egyre nő. A tudományos műszaki tájékoztatás egyik formája az ipar könyvtári, bibliográfiai ellátása. A jobb munka érdekében szükséges a hasonló intézmények, könyvtárak kooperációja. A hálózati rendszer kiépítése nem új gondolat. Az egyes munkafolyamatokat, távlati és éves munkaterveket területi vagy országos viszonylatban kell nézni.

1963-64-ben elsősorban racionálisan meg kell szervezni az üzemi műszaki könyvtárak hálózatát, felül kell vizsgálni állományukat és munkájukat. A központi tudományos és műszaki könyvtárak átszervezését az SZKP 1962. novemberi határozata írja elő. Növelni kell állományukat, különös tekintettel a szabadalmak, termelési dokumentációs anyagok és más információs források kiegészítésére, és fokozott gondot kell fordítani a fiókkönyvtárak működésére. Gyökeresen át kell alakítani a könyvtárközi kölcsönzés módszereit.

Az átszervezést, melyben a könyvtárosok tömege vesz részt, a jelenlegi helyzet részletes vizsgálatával kell kezdeni. F.M.

659.24/.25:674

Tudományos-műszaki tájékoztatás a faiparban ma és a jövőben.
/Wissenschaftlich-technische Information für die Holzindustrie heute und in Zukunft/ - FLEMMING, H. - Holzindustrie, 16.k. 6.sz. 1963. jun. 160-162.p.

A faipari szakirodalom évi 20 000 publikációját ma már senki sem képes egymaga áttekintetni. Ezért szükséges

- a dokumentációra érdekes közlemények kiválasztásánál szigorubb mérték alkalmazása,
- az információk tartalmának megjavítása,
- a tömörítvények, kivonatok feldolgozási költségeinek a lehetőségekhez képest alacsonyan tartása,
- a publikációkból készült tömörítvények, kivonatok gyors feldolgozása, hogy mielőbb rendelkezésre álljanak,
- a sok referátum alapján a tájékoztató feladott kérdésre gyors és helyes, világszinten álló feleletet tudjon adni a szakembereknek.

Egy referátum vagy arról tájékoztassa a felhasználó szakembert, hogy részére érdemes-e elolvasni az eredeti közleményt, vagy maga a kivonat tartalmazzon annyi konkrét információt az eredeti közleményből, hogy azt ne kelljen elolvasni. A kettő között egészséges kompromisszum is lehetséges: közli a tartalom főbb pontjait s amennyiben helye van, konkrét eredményeket, képleteket, megállapításokat is.

Az NDK-ban a faipari szakirodalom referátumait kártyára dolgozzák, és előkészítik lyukkártya feldolgozására. 1964-ben elkészül a faipar és határterületének tárgyszógyűjteménye, amely közel 10 000 fogalmat tartalmaz. Sz.T.

659.24+026/438/

A szakkönyvtárak és műszaki-gazdasági tájékoztatási központok szervezete Lengyelországban. - /Organizace odborných knihoven a středisk technických-ekonomických informací v Polsku/ - ASSBURY, E. - Technická knihovna, 2.sz. 1963.febr. 42-48.p.

1961-1965 között Lengyelország ipari kapacitását 51,9 %-kal növelni kell. A műszaki, gazdasági és szervezési előhaladás biztosításához elengedhetetlenül fontos a káderek megfelelő szakmai tájékoztatása. A lengyel kormány a gazdasági szektorba tartozó vállalatoknál műszaki-tájékoztatási központok felállítását rendelte el. A szakkönyvtárak szervezése még a két világháború közötti időszakra nyúlik vissza. További könyvtárszervezési feladatokat 1945-ben, majd a hatéves terv kapcsán oldottak meg. 1950-ben az Országos Tervbizottság létre hívta a közlekedés területén a szakkönyvtárakat. Utána a bányászat és kohászat kapott szakkönyvtár-hálózatot. Számos üzem elmulasztotta a szakkönyvtár idejekorán történő megszervezését. Hibák voltak a központi nyilvántartásban és a könyvtárak egymás közötti kapcsolatában is. Szükségesnek mutatkozott, hogy az egyes szakágazatokon /pl. közlekedésen/ belül a könyvtárhálózatot nagyobb szervezeti egységbe vonják össze. 1956-ban országos kongresszus fog-

lalkozott a szakkönyvtárak kérdésének megoldásával. Ma a tájékoztatószolgálat alapelemei a szakágazatokon belüli Műszaki-gazdasági Tájékoztatási Központok. Ma több mint 4000 szakkönyvtár tartozik ebbe a hálózatra.
A.Gy.

659.24

A tájékoztatás problémái.- /Problems of communication/ - HIGHAM, T.M. - The Production Engineer. The journal of the Institution of Production Engineers, 42.k. 4.sz. 1963.ápr. 218-222.p.

A cikk hosszadalmas bevezetésében az ismeret- és hírközlés általános kérdéseivel, az ítéletalkotással foglalkozik.

A tájékoztatásnál három szempont van: 1. az információ vagy gondolat átvétele, 2. megértése és 3. ennek eredményeként a szükséges teendők végrehajtása. A cikk e szempontokat elsősorban pszichológiai oldalról tárgyalja. A tájékoztatás felvételét illetően megjegyzi, hogy az emberi szem és fül nem hasonlítható felfelvő kamerához, amely automatikusan továbbítja és reprodukálja a benyomásokat. A tájékoztatásnak a vélemények, előítéletek korlátján kell átjutni. A tájékoztatónak meg kell kísérelni úgy látni a problémákat, mint a tájékoztatott.

A tájékoztatás teljességének szükségessége, pontos megfogalmazás, szóbeli tájékoztatás esetén a közönség színvonalának figyelembevétele - e kérdésekkel foglalkozik a cikk, de megállapítja, hogy az információk széleskörű terjesztése nem hasznos, csak azok között szükséges, akik a legjobban fel tudják használni, habár ezek megtalálása, azonosítása gyakran nehéz.
G.M.

659.24

A szakágazati információs alközpontok néhány szervezeti kérdése - az 1962. évi adatok tükrében.- /Niektóre zagadnienia organizacji branż. osr. inf. w 1962.r./ - SZWALBE, J. - Aktualne problemy informacji i dokumentacji, 2.sz. 1963.márc.-ápr. 7-12.p.

A Lengyel Központi Műszaki-Tudományos Tájékoztatási Intézet 1962-ben kérdőívek alapján felmérte a szakmai információs központok helyzetét. Az összeírás szerint egy-egy központra átlagban 11,7 dolgozó jut. Ezek közül 22,5 % könyvtárban, 16,5 % kiadói részlegnél, 10 % pedig foto és poligrafikai laborokban van alkalmazva. Legmagasabb a dolgozók átlagszáma az építőipari információs központokban és legalacsonyabb az építőipari információs központokban és legalacsonyabb az élelmiszeriparban. Számszerűleg a nehézipar központjaiban foglalkoztatnak legtöbb dolgozót.

Az összehasonlító koeficienszek azt mutatják, hogy az információs hálózat fejlesztése a könnyűipar területén lemaradt.

A szakmai központok éves személyi béralapja átlag 364 000 zloty-t tesz ki. Ettől maximális az eltérés az építőiparban, ahol az átlag 475 000, viszont legalacsonyabb az élelmiszeriparban: 211 000.

Egy dolgozóra éves átlagban 30 000 zloty jut.

A szakmai információs központok jelentős részénél a tevékenység kibontakozását kádernehézségek - megfelelő szakemberek hiánya - gátolja. Ugyanakkor a központok 17 %-a státusz korlátozásokra panaszkodik. Sok esetben helyiségproblémák játszanak közre.

A szakmai központok dolgozóinak 45,5 %-a főiskolai végzettségű. Ezek 1/3-a műszaki, alig 8,5 %-a közgazdasági és 22 %-a dokumentalista szakképzettségű.

A kérdőívekből az is megállapítható, hogy a szakmai központok 20 %-ának működése kezdeti stádiumban van. B.J.

659.24:001.8:378:54

FARKASNÉ TAUBER Márta: Az információs forráskutatás módszereinek elsajátítása a vegyészeti felsőoktatás keretében. - Felsőoktatási Szemle, 1963. 10.sz. 616-620.p.

659.24:021.6

Megalakult Drezdában a Műszaki Egyetemen a "műszaki-tudományos szakkönyvtárak" munkaközössége. - /Gründung eines Arbeitskreises "Technisch-Wissenschaftlicher Fachbibliotheken im Raume Dresden" an der Bibl. der TU Dresden/ - GARTEN, A. - Zentralblatt für Bibliothekswesen, 77.évf. 6.sz. 1963.jun. 257-260.p.

A Drezdai Műegyetem könyvtára mint politechnikai központi könyvtár egyetemi könyvtári funkcióján felül támogatja az üzemek munkáját is.

1958 óta működik a könyvtár futárszolgálat, amelyet a termelő üzemek gyors könyvellátása érdekében hoztak létre.

Néhány hónappal ezelőtt a Műszaki Egyetemen megalakult a "Kapcsolat a termeléssel" elnevezésű munkaközösség, amelyben a műszaki tudományos könyvtárak vezetői és néhány állami vállalat vezetője vesz részt. A munkaközösség a következő kérdésekkel foglalkozott:

1. Hogyan lehet elérni azt, hogy az üzemekben egy hét leforgása alatt eljussanak a szakcikkek minden egyes üzemág és részleg minden dolgozójához.

2. A KC hiánytalan építése érdekében minden folyóirat azonnali bejelentése.

A munkaközösség súlyponti kérdésekként az alábbiakat jelölte meg:

1. Nyomtatott jegyzék kiadása a Drezdában található műszaki tudományos folyóiratokról.

2. Jobb lehetőségek megteremtése ahhoz, hogy az érdekeltek a folyóiratokhoz hozzájussanak.

3. Jobb együttműködés megvalósítása a műszaki tudományos könyvtárak között, esetleg tapasztalatcsere látogatások útján.

4. Széleskörű propaganda a termelőüzemekben, együttműködés az üzemi /szakszervezeti/ könyvtárakkal. K.Gy.

659.24:026

A műszaki könyvtárak és a tudományos műszaki tájékoztatási szervek kölcsönös kapcsolatáról. - /O vzaimosvzjazi tehnicesszkih bibliotek i organov naucno-tehnicesszkoj informacii/ - BERNSTEJN, E.Sz. - Tehnicesszkie Biblioteki SzSzsZR, 5.sz. 1963. 14-18.p.

A műszaki könyvtárak és a tájékoztatási szervek összehozása elsősorban gyakorlati kérdés, mely komoly megfontolást igényel. Ma már a könyvnyomtatás nem tud lépést tartani a fejlődéssel, és egyre nő a publikálatlan anyagok jelentősége, amiket a könyvtárak csak szórva nyosan gyűjtenek. Ezekkel más szervek, így a műszaki archívumok foglalkoznak, de azok sem általánosan, csak saját profiljuknak megfelelően. A publikált anyagok kérdése sincs megoldva s a könyvtárak az alapvető információk anyagnak kb. csak 50 %-a felett rendelkeznek.

Az információk anyagok tömege a kezelés racionalizálását követeli: egyre inkább előtérbe kerül a gépesítés és automatizálás kérdése. Felmerül az a kérdés is, hogy az ETO megfelel-e a modern keresési módszerek mellett is.

A tájékoztatási szervekről a Minisztertanács 1962.V.11-i határozata intézkedik, elsősorban a tájékoztató alapállomány összeállításáról és kiegészítéséről, valamint tájékoztatási centrumok létesítéséről. A tudományos műszaki tájékoztató tevékenység alapvető feladatai: általános tudományos tájékozottság, bibliográfiai és egyéb szakmai ismeretek, speciális tudományos ismeretek. A tájékoztatási központokat a helyi könyvtárak, tájékoztatási szervek és archívumok összehozásával kell létrehozni, az ott folyó munka alapján könyvtári jellegű lesz.

P.M.

659.24:026

Társadalmi segítség a módszertani vezetésben. - /Obščeszsztvennoszt' v pomoscs' metodicsesszkomu rukovodsztvu/ - RÜZSOVA, G.V. - Tehnicesszkie Biblioteki SzSzsZR, 6.sz. 1962. 38-41.p.

A Tatár Népgazdasági Tanács Központi Tudományos és Műszaki Könyvtárát 1960-ban szervezték meg, hat hónappal később már a módszertani osztály is működött. Az első évben számba kellett venni az üzemek, vállalatok, intézmények műszaki könyvtárait. 1961-ig nem vették igénybe a módszertani tanács segítségét, ezalatt az idő alatt a munkatársak megismerkedtek a munkával. 1961 folyamán négy értekezletet tartottak, melyek tartalmas, célratoró megbeszélések voltak a könyvtári propaganda különböző ágazatairól.

1962-ben jelentősen aktivizálódott a módszertani tanács. Nagy segítséget jelentettek a társadalmi munkások, akik igazolványokat kaptak a könyvtártól, hogy jogosultak ellenőrizni a Tatár Népgazdasági Tanács műszaki könyvtárait. Rendszeresen dolgoztak kijelölt körzeteikben. Működésük hatására az egyes könyvtárak kiegészítették állományukat, bevezették a szabadpolc-rendszert stb. A társadalmi módszertani dolgozók kb. havonta üléseznek, ahol megbeszélik a különböző felmerült kérdéseket.

A módszertani osztály és a társadalmi dolgozók együttműködése igen hatásos és kölcsönösen sokat tanulnak egymástól. F.M.

659.24:026

A tájékoztató-munka átszervezése a Köztársasági Tudományos Műszaki Könyvtárban. - /Peresztrojka informacionnoj rabotü RNTB/ - SZUSZOEVA, T.A. - Tehniceszkie Biblioteki SzSzsZR, 4.sz. 1963. 26-27.p.

Az Azerbajdzsán Minisztertanács 1963-ban határozatot hozott a tudományos és műszaki információk munka megjavítására. A KTMK már ebben az évben átszervezte megfelelő osztályát. Beszűntette gyarapodási jegyzékének kiadását, mert nem adott elég alapos szaktájékoztatást és elvonta őket más, fontosabb munkáktól. Helyette a Tehniceszkie Biblioteki SzSzsZR 1962. 4.számában közzölt hirdetmény alapján vállalták a Vseszojuznaja Knizsnaja Palata nyomtatott cikk-katalógusainak és a "Külföldi műszaki irodalom" címen összeállított kartonjainak a terjesztését.

A tájékoztatás e formáját széleskörű közvéleménykutatás előzte meg. A megrendelt kartonokat a könyvtárosok összegyűjtik, és havonta kétszer - háromszor kiküldik. A kartonok használatának megkönnyítésére kézikönyvet állítottak össze.

Az egyes hivatalok tájékoztatási osztályán a szerzett tapasztalatokat "tényközlő-kartonokon" tartják nyilván. A könyvtár cédula-bibliográfiát állít össze, és propagálja a megjelent műveket. Feladatuk közös, együttműködésük nélkülözhetetlen. A KTMK és az Azerbajdzsán Tudományos Műszaki Tájékoztató Intézet között már létre is jött a kívánt kapcsolat. F.M.

659.24:026

A "Műszaki könyvtári munka szervezése" c. módszertani, tájékoztató segédkönyv megjelenésére. - /K vühodu v szvet insztruktivno-metodiceszszkogo poszobi ja "Organizacija rabotü tehnicesszkoj biblioteki"/ - Tehniceszkie Biblioteki SzSzsZR, 4.sz. 1963. 30-35.p.

A műszaki könyvtárak munkája feladatuknál fogva különbözik a közművelődési könyvtárakétól: állományuk bizonyos részei különleges foglalkozást igényelnek stb. Az utóbbi időben felülvizsgálták a műszaki könyvtárak munkáját, s ennek befejezésekképpen a GPNTB SzSzsZR kiadta a fenti segédkönyvet. A könyv foglalkozik a műszaki könyvtári munka minden ágával s többet nyújt, mint az u.n. "Technikai minimum", melynek kilencedik kiadását figyelembe vették a szerkesztők. A könyvhöz értékes függelék járul.

Elsődleges követelményként említi, hogy a műszaki könyvtár legyen része az országos tudományos műszaki tájékoztató szervezetnek, és végezzen széleskörű propagandamunkát az állomány minél jobb kihasználása érdekében. Jussanak el a könyvek mindenhova. Ahol nincs könyvtár, oda mozgókönyvtárakat kell küldeni, ahol kevés a könyv,

igénybe kell venni a könyvtárközi kölcsönzést.

Általános célja a könyvtári munka leegyszerűsítése. Gyakorlati tanácsokat ad, néha többféléit is. Foglalkozik a folyóiratok, szabványok, műszaki leírások stb. feldolgozásával, kezelésével, az időszakos értékű kiadványok kérdésével, állománynyilvántartással és ellenprézssel, raktározással és a szabadpolc kérdésével stb.

F.M.

659.24:027.6

Termelékenység és tájékoztatás - helyi és nemzeti erőforrások.
/Productivity and information - local and national resources/ -
BOODSON, K. - Aslib Proceedings, 15.k. 3.sz. 1963.márc. 80-83.p.

A hatékonysággal összekapcsolt "termelékenység" fogalmában mutatkozik legerősebben a kutatás, fejlődés és tájékoztatás közös szerepe. A nemzeti jólét az ipari leleményességtől és hatékonyságtól, kutatástól és ujtástól, a műszaki tudományok előrehaladásától, gyors fejlődéstől és az ötletek alkalmazásától függ. Mindezek mögött a tudás és tájékoztatás hatékony felhasználása van.

Az angol nyelvű tudományos és műszaki periódikák számát évi 11 000-re, és a bennük közzétett cikkek számát 1 500 000-re becsülik. A tájékoztatás problémájának növekvő értékelése az ipar támogatását szolgáló könyvtárak és tájékoztatási egységek kifejlődéséhez vezetett.

Az ICI /Imperial Chemical Industries/ uttörő volt a műszaki ill. szakkönyvtári munka terén, korán felismerve jelentőségét a vállalat életében. Gazdaságossági szempontokat figyelembe véve, csak bizonyos szervezetekben és szinten hoztak létre önálló könyvtárakat. Az ASLIB és az OECD előzetes felmérése alapján kongresszust tartottak, majd jelentést adtak közre /"Szükséges-e gyárakban önálló tájékoztató szolgálat" címen/, amelyik a kis könyvtárak megsegítését célozta, foglalkozott a folyóiratok, könyvek használhatóságával, a központi tájékoztatás nyújtotta lehetőségekkel, a helyi tájékoztató munka feladataival, költség és személyi kérdésekkel. A jelentés külön kihangsúlyozza, hogy az üzemnek boldogulásához tájékozottnak kell lennie - halogatás nélkül - a műszaki és kereskedelmi élet fejlődésében beállott változásokról. Tulajdonképpen ez a tájékoztatás feladata a termelékenység érdekében.

A változó méretű és jellegű üzemi könyvtárak közös vonása, hogy az illető gyár számára szükséges tájékoztatást kell nyújtania, azaz adatokat beszerezni, méghozzá az üzem változó érdekkörének megfelelően, személyes kapcsolatokat ápolni, és az adatokról nyilvántartást vezetni. Ezt a feladatot ma már egyetlen könyvtár sem tudja önmagában ellátni, ezért ismernie kell az információk forrás-lehetőségeket. E célból 1958-ban kiadtak egy jegyzéket, amely tájékoztat egy bizonyos körzet /Midland Counties/ könyvtárainról, szolgáltatásairól.

Országos szinten a termelékenységet és ipart szolgáló tájékoztatáshoz a kutatás szorosabban kapcsolódik, mint regionális szinten. Különböző kormányzati, egyetemi, kutatóintézeti és egyéb szervezetek kutatásai általában publikálásra kerülnek. E témakör részletes ismertetését nyújtja HASLETT, A.W.: Industrial research in Britain

/4.ed.1963. Harrap/ c. kiadvány.

A tájékoztatás hatékony felhasználása nem érhető el egyedi törekvésekkel, ez ma már olyan komplex probléma, hogy csak speciális technika és gyakorlat útján valósítható meg.

D.É.

659.24:027.6

A könyvtári szolgáltatások segítik a termelékenységet. - /Library Services Aid Productivity/ - RIDER, K.J. - Metal Industry, 103.k. 2.sz. 1963.jul.11. 59-60.p.

Az üzemekben nem végezhetnek eredményes termelő munkát a megfelelő gyors műszaki tájékoztatás nélkül, melyet az üzemi műszaki könyvtáraknak kell a műszakiak igényeinek megfelelően szolgáltatni. A tájékoztatás támaszkodhat kutatási eredményekre, találmányokra, gyakorlati mérnöki tapasztalatokra vagy a számítógépek által szolgáltatott adatokra. Ezek rendszerint valamilyen dokumentumban /szabadalom, könyv, folyóirat stb./ kerülnek feldolgozásra és akkor a legjobban hozzáférhetők, ha egy helyen, a műszaki könyvtárban vannak elhelyezve és a követelményeknek megfelelően feltárva. A saját állomány azonban rendszerint kevés az igények teljes kielégítéséhez, de a nyilvános műszaki könyvtárak /public technical libraries/ nagyobb állománya - mely minden üzem számára rendelkezésre áll - lehetővé teszi a fontosabb részletkérdések megválaszolását is.

A gyors és eredményes tájékoztatás érdekében a műszaki könyvtáraknak a beszerzett többnyelvű dokumentum anyagot a helyi követelményeknek megfelelően válogatva kell feltárni és rendelkezésre bocsátani. Ez a válogatás a műszaki könyvtárak legnagyobb problémája, de a legfontosabb is. Rendszeres figyelmet kell fektetni, amelynek minden fajta dokumentumra ki kell terjednie. A különböző abstract-ok, indexek és bibliográfiák komoly segítséget jelentenek a könyvtárosnak ebben a munkában. De legalább ennyire fontos a könyvtárközi kölcsönzés és általában a könyvtárközi kapcsolatok kiépítése a széleskörű tájékoztatás biztosítása érdekében. Ennek egyik formája a folyóirat-jegyzékek kölcsönös kicserélése, ami a szakfolyóiratok könyvtárközi kölcsönzését teszi lehetővé. A műszaki könyvtárak tájékoztató munkájukkal akkor segítik elő az új technológiai eljárások elterjesztését és a termelékenység emelését, ha munkájukat így alakítják ki.

T.Á.

659.24:027.6

Az információ néhány aktuális problémája a "Polfer" üzem példája alapján. - /Kilka aktualnych problemów inf. na przykl. zakl. "Polfer"/ - SCIBOR, E. - Aktualne problemy informacji i dokumentacji, 2.sz. 1963.márc.-ápr. 26-30.p.

A legfrissebb tudományos-műszaki tájékoztatás, a tudományos irodalom feldolgozása, valamint a követelményeknek megfelelő modern információs módszerek kérdéseit vizsgálja egy adott üzem példáján

keresztül. A "Polfer" üzem néhány éve új gyártmányt termel: a távközlésben alkalmazott ferriteket. A gyártásban felmerülő problémák technológiai természetűek. Ezek megoldása egy sor tudományág szakembereinek együttműködését igényli. A gyártmány különleges jellegére való tekintettel az üzemben elsődleges szerepe van a tudományos-műszaki információnak. Mivel a ferrit-kísérletek gyors ütemet követelnek, ezért az információk legfontosabb forrását a szakfolyóiratok jelentik. További forrásként a szabadalmak, egyes kutatóintézetek jelentései, cégkatalógusok stb. jöhetnek számításba. A Polfer üzem könyvtárában tehát fő helyet a folyóiratok foglalják el. /1963-ban az üzem 184 lengyel és külföldi folyóiratot fizetett elő./ A cikkek lemásolásához széles körben alkalmazzák a fotokópiákat és mikrofilmeket. Az elő nem fizetett folyóiratok anyagának megismerését bibliográfiai tájékoztatás keretében biztosítják, azaz kiegészítésképpen több bibliográfiai szemle-jellegű folyóiratot is megrendelnek. Ugyanakkor rendszeresen vezetik a dokumentációs kartotékokat.

A tulajdonképpeni információs bibliográfia alapja a pontos és egyértelmű klasszifikáció. Ez idő szerint legmegfelelőbb az u.n. analízis-szintézis típusú osztályozás. Az üzem most dolgozza ki a speciális ferrit-klasszifikáció módszerét. B.J.

659.24:374.6

Műszaki tájékoztatási tanfolyam. - /A technical information course/ - CAREY, R.J.P. - The Chartered Mechanical Engineer, 10.k. 7.sz. 1963.jul. 371-373.p.

Angliában a Hatfield College of Technology műszaki felsőoktatása keretében nappali és esti hallgatói részére minden tagozaton egy éven át 18 háromnegyedórás vagy 12 egész órás foglalkozás keretében oktatja a könyvtár és a szakirodalom használatát.

Ezek a tanfolyamok három jól elkülöníthető részre oszlanak:

1. a könyvtár állománya, működése és szolgáltatásai, az ETO szerkezete és használata;
 2. a szakirodalom és a különböző dokumentum-típusok, különös tekintettel az Angliában folyó ipari kutatómunka kiadványaira;
 3. a reference anyagok használata, irodalomkutatási gyakorlatok.
- Az 8t éve rendszeresen folyó tanfolyamoknak két nehézséggel kell megküzdüeniük:

- A hallgatók részére igen nehéz megtanítani az olvasásnak azt az egyszerű formáját, amely egyes anyagokból kis részek gyors kiválasztását jelenti.
- A hallgatók nem tesznek vizsgát, s így a legszorosabb kapcsolatot kell kiépíteni a főtárgyakkal. B.S.

659.24/47//73/

Az Egyesült Államok és a Szovjetunió műszaki tájékoztatási módszereinek összehasonlítása. - /Comparison of methods of technical communication in the U.S.A. and Russia/ - GREEN, J.C. - Ire Transaction on Engineering Writing and Speech, EWS 5.k. 2.sz. 1962.dec. 94-98.p.

Az összehasonlítás alapjául nem áll rendelkezésre szabvány információs rendszer, ellenkezőleg, a fejlett ipari állam fogalma a speciális információs rendszerek sokaságát foglalja magában.

1961-ben a szovjet kormány átszervezte számos kutatóintézetének hálózatát, alárendelve azt a Kutatást Koordináló Állami Bizottságnak, amelyik a koordináláson túl az egész kutatási tevékenységet a népgazdaság irányába állítja. Felelőse továbbá az egész műszaki információs tevékenységnek, amelyik szerkezetében vertikális felépítésű az országos szinttől az egyedi vállalati információs irodáig. A legfelső szinten a VINITI szervezete áll óriásmérvű referáló és indexelő szolgáltatásaival. Részletesen ismerteti a "Referativnűj Zsurnál"-okat és az "Expressz Informácija" c. sorozatot.

A speciális információs szerveken túl természetesen rendelkezésre állnak a műszaki tájékoztatás régebbi, konvencionális formái, mint pl. a könyvtárak és a Könyvkamara bibliográfiai tevékenysége. Szovjet forrásra hivatkozva megállapítja a cikk, hogy a "Referativnűj Zsurnál"-ok nem elég kihasználtak, nem elégitik ki a gyakorlati igényeket, hosszú az átutási idejük stb. Speciális gépek alkalmazásától várható e problémák megoldása. Ismerteti - ugyancsak szovjet hivatkozás alapján - a VINITI gépesítési kísérleteit, törekvéseit.

Összehasonlítva a fentieket az Egyesült Államokban folyó információs munkával megállapítja, hogy az U.S.A. tudományos és műszaki kiadói tevékenysége a legnagyobb a világon, referáló tevékenysége 14 referáló folyóirat önkéntes egyesülése révén jött létre, és napjainkban is bővül. A tulajdonképpeni különbséget a S z o v j e t u n i ó j a v á r a abban látja, hogy nagyobb értékelést ad a tudományos előrehaladás és az információ D.É. összekapcsolásának.

659.24.007.2:374.6

A tájékoztatás tudományának oktatási tervei. - /Education plans for information science/ - FARRADANE, J. - Engineering, 195.k. 5071.sz. 1963.jun.28. 876-877.p.

Az 1958-ban alakult Tájékoztatói Szakemberek Intézete /Institute of Information Scientists/ egyik legelső feladatának tekintette a tájékoztatás területén dolgozók szakképzésének elősegítését, erre vonatkozó tervezetek és tanmenetek kidolgozását. 1961-ben ennek alapján indult meg a Northampton College of Advanced Technology /London/ keretében két kétéves tanfolyam, amelynek hallgatói hetenként két délután vettek részt a foglalkozásokon. A College most a főiskolát végzetek részére egyéves nappali tanfolyamot is indít. A tanfolyamok végén a hallgatók vizsgát tesznek, és képesítő bizonyítványt kapnak.

A megfelelő számú gyakorlati órákkal kísért tantárgyak a következők: az információ forrásai; az információ-feldolgozás technikája; a tájékoztatás terjesztésének gyakorlati kérdései; sokszorosítás; kiadói munkák; szerzői és szabadalmi jog; osztályozás és indexelés; az információ szervezete Angliában; a vállalati tájékoztatás szervezete; az információk tárolása és visszakeresése. B.S.

659.25:021.6:061.22

A Nemzeti Tudományos Alapítvány szerepe a tudományos információs tevékenységben. - /The role of the National Science Foundation in science information activities/ - FRY, B.M. - IRE Transactions on Engineering Writing and Speech, EWS 5.k. 2.sz. 1962.dec. 87-93.p.

A Nemzeti Tudományos Alapítvány /továbbiakban NSF/ 1950-től felismerte a tudományos tájékoztatás problémájának növekvő fontosságát, bővülő kereteit. Egy 1958-ban hozott törvény alapján vezetőszeret kapott a tudományos tájékoztatás terén az alábbi feladatokkal: 1. Az indexelő, referáló és fordítási szolgáltatások információinak hathatósabb terjesztése; 2. Megjavítani, kifejleszteni - beleértve a gépi módszereket is - a tudományos információk hozzáférhetőségét.

Az NSF határozott programot dolgozott ki a meglévő komplex információs szerek közötti kooperáció megvalósítására mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. N e m z e t i s z i n t e n : 1. A kormányzati szerek tervének összehangolása az információs tevékenységre vonatkozóan, valamint a hasonló vagy egymáshoz közelálló tevékenység koordinálása. 2. Számos tudományos társaság, magán szervezet információs tevékenységének koordinálása, felelőssé téve őket az USA információs tevékenységéért, esetleges finansiális segítséget is nyújtva. N e m z e t k ö z i s z i n t e n : Az NSF biztosította az Egyesült Államok Nemzetközi Szövetségének megszervezését és részvételét a FID-ben, továbbá együttműködést az Európai Fordítási Központtal.

Az NSF tevékenységét számos program keretében fejti ki. Ezek közül egyik legfontosabb a tudományos információ feldolgozásának, terjesztésének, raktározásának és visszakeresésének jobb, hatékonyabb és korszerűbb megoldására vonatkozó módszerek kidolgozása. Különös gondot fordít a tájékoztatás problémakörével kapcsolatos kutatásokra, e kutatások jelentéseinek közzétételére, konferenciák szervezésére, a gépi fordítási törekvések támogatására.

A tudományos kiadványok terén, fő törekvése: 1. Segíteni a referáló, indexkészítő szervezeteket problémáik megoldásában; 2. A jelenlegi kiadói tevékenység meggyorsítása, kisebb költséggel hatékonyabb információs tevékenység biztosítása.

A műszaki adatok és információk gyorsabb és jobb hozzáférhetősége érdekében az NSF koordináló szerepet lát el a kormányzati, ipari és kutatási szerek által készített kutatási jelentések problematikájában, - különös gondot fordítva a publikált jelentések hozzáférhetőségére, - hogy a meglévő tudományos adatok és információk központok hatásosságát fokozza.

D.E.

681.142-523.8:159.955.001.57

A gondolkodási folyamat elméletéhez. - /Zur Theorie der Denkvorgänge/ - PUTTER, P.S. - Elektronische Datenverarbeitung, 1.sz. 1963. 27-40.p.

Az értelmi tevékenység, a gondolkodás folyamatának felderítésé-

re, illetve átfogó elméletének kiépítésére irányuló vizsgálódások vázlatos ismertetése. Kiindulási alapul a tudat-jelenségek magyarázatát nyújtó hipotézis szolgál. A gondolkodás folyamatának megfigyeléséből bizonyos törvényszerűségek vezethetők le, melyek a gondolkodóképesség mibenlétének megértéséhez nélkülözhetetlen tényezők. Röviden ismerteti, hogy ezekből az egyszerű törvényszerűségekből kiindulva miként értelmezhetők az öntudat, az emlékezet, az akarat, a képzelet, az érzelmek, az absztrahálóképesség. Váolja a logika és a nyelv szerepét. A törvényszerűségek alapján megszerkeszthető a gondolkodás menetének folyamatdiagramja. A folyóirat következő számában ismertetni fogja a szerző a Siemens 2002 elektronikus digitális számítógépre szerkesztett programot, mellyel a törvényszerűségek realizálhatók. A kísérletek azt mutatják, hogy a program alkalmas a gondolkodási folyamat jelenségeinek demonstrálására. O.G.

686.846

Dr.TÓTH Antal - SASS Jánosné: Tipusváltozatok közös elemeinek egyszerűsített lyukkártyás feldolgozása a gépipari programozásban. /A KGM Gépi Adatfeldolgozó Vállalat tapasztalatai a Transzvíll gyár műszaki dokumentációs adatainak feldolgozásánál./ - Számvitel és Ügyvitel Technika, 1963. 2.sz. 66-69.p.

774/777

HORVÁTH László: Új segédeszközök az ügyviteli munka területén a gyorsmásoló berendezések.- Számvitel és Ügyvitel Technika, 1963. 2.sz. 62-65.p.

774/777

A sokszorosítás forradalma.- /The reproduction revolution/ - MOST, D.S. - Industrial Research, 5.k. 5.sz. 1963.máj. 31-34.p.

A 20-30 másolatot készítő "irodai másoló rendszerek" jelentősége állandóan nő. Az ideális ilyen rendszer jellemzői: bármely eredeti másolható; nem használ vegyszereket; bármilyen mennyiségű másolat készíthető; közönséges papírt használ; nagyítható és kicsinyíthető; egy elkészült másolat 1 centbe kerül. Ilyen ideális másolóberendezés még nincs, de néhány eljárás már megközelíti. Ezek:

1. A diazó eljárás, amelynél az exponált másolat látnak képét ammónia gőz vagy alkalikus oldat hívja elő. Ujabbán már olyan diazó papirokat alkalmaznak, amelyek már tartalmazzák az összes szükséges vegyi anyagokat, és így előhívásukhoz csak megfelelő melegítésre van szükség. Egy másolat ára kb. 1 cent.

2. A "transfer" eljárásoknál először egy negatív lap készül, s az erre helyezett pozitív előhívó folyadékon áthaladva készül el. Egy másolat költsége 9 cent, a berendezése 30-700 dollár.

3. Az infravörös átvilágítással dolgozó termografikus eljárások "thermofax" néven elterjedt legismertebb változatával készített másolatok költsége 3-5 cent, a berendezések ára 200-600 dollár. Egyszerűsítésére többirányú kutatások folynak.

4. Az elektrofotográfiai eljárások uttorője a xerográfia. A központi helyen dolgozó, nagykapacitású Xerox 914 után a Xerox 813 alkalmas a kisebbmértvű irodai használatra. Másik változata az RCA Electrofax néven ismert gépe.

Az eljárások egyszerűsítésére, gazdaságosabbá tételére és működésének gyorsítására az USA-ban sikeres kísérletek folynak. B.S.

778,14

Mikrofilm: különböző formátumok - különböző eljárások. - /Mikrofilm: verschiedene Formate - verschiedene Verfahren/ - VDI Nachrichten, 17.k. 20.sz. 1963.máj.15. 8 p.

A mikrofilmek általában orthochromatikusak, vagy pánchromatikusak. A mikrofilmezés céljaira használt filmek speciális dokumentfilmek, melyek különböző méretűek: 16,35 és 70 mm-esek. A Simplex- vagy Standard eljárásnál egyoldalú dokumentumokat fényképeznek olyan módon, hogy a filmanyag teljes mértékben ki legyen használva.

A Duo eljárásnál két sorban fényképezik a dokumentumokat, kétszer 7 mm szélességben egymás mellett. Ez az eljárás csak abban az esetben használható, ha az eredeti bírja az erős kicsinyítést. A Duplex eljárásnál 2 oldalas dokumentumok fényképezhetők egy munkamenetben oly módon, hogy a két oldal a filmen egymás mellett két sorban fut, kétszer 7 mm szélességben, vagy egymás mellett 15 mm szélességben.

A 35 mm-es filmeket azokban az esetekben használják, mikor a dokumentumok az erősebb kicsinyítést visszanyagítás szempontjából nem bírják el. 70 mm-es filmet leginkább nagyalakú rajzok fényképezésénél használnak, amikor a legkisebb részlet pontos visszanyagítása is szükséges. G.A.

778,14

A mikrofilm meggyorsíthatja a munkafolyamatokat. - /Der Mikrofilm kann den Arbeitsablauf beschleunigen/ - SCHEFFEL, W. - VDI Nachrichten, 17.k. 20.sz. 1963.máj.15. 5.p.

A mikrofilm felhasználási lehetőségei közül egyik fontos szempont, hogy kevés költséggel és kevés munkával nagyértékű iratokat, vagy pl. műszaki rajzokat biztosíthatunk. Másik lényeges szempont, hogy a mikrofilm révén kb. 96 % helymegtakarítás érhető el, mely különböző raktározási problémákat segít megoldani.

Az említett előnyökön kívül fontos szerepe van a mikrofilmnek a munkafolyamatok meggyorsításánál. A kisalakú mikrofilmek sokkal könnyebben kezelhetők, mint a nagyalakú dokumentumok és az új visszanyagítási eljárások gyors másolatokat biztosítanak.

A mikrofilm felvevőgépek nagyrészt 16 és 35 mm-esek, de vannak 70 mm-es felvevők is. Az eredeti dokumentum a felvevőgéptől függően Din A 4-től Din A 0-ig a különböző méretű lehet. A lépéskamerák teljesítménye napi 800-3000 felvétel, míg az u.n. "átfutó rendszerű" gépek 20-30 000 felvételt is készítenek óránként.

A használatos dokumentum filmek tűzbiztosak. Feloldóképességük aránylag magas, 200 vonal milliméterenként. A filmek kidolgozása egy vagy kéttálas rendszer szerint történik előhívógépeken vagy olyan felvevőgépekkel, melyek előhívógéppel vannak kombinálva. - A filmeket gyakran másolják, ha több példány szükséges, vagy esetleg egyes gépek rögtön 2 példányban készítik a felvételeket.

A filmek raktározásának sokféle lehetősége van, ezeket részletesen ismerteti a szerző. Ugyancsak felsorolja a különböző nagyítási eljárásokat, amelyek gyors másolatokat biztosítanak. G.A.

778.14

Új mikro-feldolgozó gépek gyorsítják a dokumentumok kezelését. - /New micro-processing units speed document handling/ - Paper Mill News, 86.k. 19.sz. 1963.máj.13. 4.p.

Az amerikai Országos Mikrofilm Szövetség /National Microfilm Association/ áprilisban San Franciscóban tartott megbeszélésén az IBM cég először mutatta be új gépeit, amelyek kettős célt szolgálnak. Egyrészt a dokumentumok mikrofilmen való raktározását; másrészt ezek közvetlen felhasználhatóságát az adatfeldolgozó berendezésekben.

Ennek érdekében a dokumentumok /rajzok, jelentések, kivonatok stb./ képei a lyukkártyákra elhelyezett u.n. "ablakok"-ba kerülnek. Az így elkészült apertúra kártyák újszerűsége, hogy a raktározásra "thermal" filmet használnak, s így fény és hő segítségével /vegyszeres anyagok nélkül/ készíthető róla másolat.

A berendezés egyes darabjai:

- IBM Mikroleolvasó: az apertúra kártya 6,5 vagy 15 arányban kicsinyített képének leolvasására.

- IBM Mikromásoló I.: ultraviola fénnel 15 másodperc alatt készít másolatot egy kártyáról.

- IBM Mikromásoló II.: mikrofilm tekercsről valamint kártyákról készít másolatot az apertúra kártyákra.

A mikromásolók lehetővé teszik, hogy az eredeti mikrofilm tekercs vagy apertúra kártyák központi helyen maradjanak, míg a másolatokat a hivatal vagy vállalat különböző helyeire küldjék szét.

B.S.

778.14

Rajzok és műszaki dokumentumok mikrofilmezése. - /Mikroverfilmung von Zeichnungen und technischen Dokumenten/ - ROSS, W. - Industriebau, 8.k. 2.sz. 1963.febr. 78-80.p.

Akták és Din A 4-es rajzok mikrofilmezése 16 mm-es filmre 90-

791.43-96

Nemzeti film katalógus indítása.- /Launching a National Film Catalogue/ - CHIBNALL, B. - Scientific Film, 4.k. 2.sz. 1963.épr. 30-31.p.

Az egész világon nehéz probléma még a hazai, különösképpen pedig a külföldi filmekről információt szerezni. A kölcsönzés, vétel iránti igények kielégítéséhez pedig a hozzáférhető információk anyag szükséges.

Az UNESCO részéről történtek kísérletek a film elosztás megkönnyítésére. Nemzetközi katalógus kiadását tervezték, de ez sok nehézségbe ütközött. Ezért elsőként a nemzeti filminformációs források felfedése volt a feladat, ahol ilyen források nem voltak, ezek megteremtése volt szükséges. Csak a két lépcső után valósítható meg a harmadik: a nemzeti információk szélesebb terjesztése. A létező nemzeti kísérletekről elkészült felmérés érdekes tanulságokat tárt fel: pl. az a kevés dokumentum, ami van /igy a Library of Congress film-lap szolgálata/, jóformán alig ismert. Ezért minden országban figyelmet kell fordítani a filmekre, amelyek hatalmas befektetéseket jelentenek.

A cikk ezután ismerteti a filmforgalmazás helyzetét Angliában. A különböző törekvések kombinációjával könnyen lehetett az egész angol filmtermést feltárni. Így jött létre a rendszeres időközökben megjelenő kiadvány: az angol nemzeti filmkatalógus, amely minden angol filmet közöl /10 % játékfilm, 90 % nem játékfilm/. A katalógus minden füzeté három részre tagolódik: a nem játékfilmek ETO szám szerint rendezve, a játékfilmek a címek betűrendjében. Minden filmnél szerepelnek műszaki adatok, tartalom, de értékelés nincs. Igen érdekes a harmadik rész: egy átfogó betűrendes mutató: címek, szervezetek, személyek szerint.

Tervezik hasonló katalógusok kiadását más országokban is, ha minden filmgyártó ország készít ilyen katalógust, széles körben terjesztve azt, a filminformáció elosztásában ez jelentős lépés lesz.

G.M.

8.08-96

Lehet-e a szakirodalom olvasható?- /Can "the literature" be readable?/ - PYKE, M. - Aslib Proceedings, 15.k. 3.sz. 1963.márc. 84-90.p.

A kiadványok nagy száma nem meglepő, mert a tudomány a modern világ nagy hajtóerejű filozófiája, ezért minden ipari állam növeli tudósai számát, akik nem "dolgozat", hanem "elgondolásokat, ötleteket" gyártanak, és ezeket kifejezve létrejön a s z a k i r o d a l o m. Egy amerikai report szerint az évente publikált szakirodalom megtölti 15 000 folyóiratot, 1 200 000 cikket, amelyből 6000 könyv és 100 000 report.

Ezeket azonban nemcsak nagy mennyiségük miatt nem olvassák, ha-

